

ΡΥΘΜΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΤΕΥΧΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΙΣ 15 ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ
ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ
ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
Μ. ΒΑΛΣΑΣ
ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ
ΣΩΤΟΣ ΧΟΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ
EDGAR POE
BERNARD FA-Y
JULES SUPERVILLE
ARTHUR RIMBAUD

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ, Ο ΣΤΙΧΟΣ κ.λ.π.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ κ.λ.π.

Σκίτσα από τὸ Βυζάντιο. Φυλακὲς Ἀνεμᾶ
Σοφοκλῆ Ὁ Οἰδίποδας στὸν Κολωνό(εἰκηνὴ 8η μετ.)
Ἀγοραστὰ τριαντάφυλλα (ποίημα)
Ἡ Φάκα τοῦ συγχρονισμοῦ (Ἀπλὴ σημείωση)
Ὁ πῶδων τοῦ κινδύνου
Παράξενοι στρόβιλοι (Διήγημα)
Ἐθθανασία (ποίημα)
Ἡ κοιμισμένη (ποίημα) Μετ. Γιώργος Μουρέλος
Ἡ τωρινὴ κατάσταση τῆς ποίησης στὴ Γαλλία
Ποίημα ἀπὸ τὴς «Ἀποβάθρες»
Μετὰ τὸν Κατακλυσμὸ κλ.π. πεζὰ ποιήματα

Μιὰ ἀπάντηση. Φαναριώτικο μυθιστόρημα, Φανα-
ριώτικο Διήγημα.

Γ.Σ. Δούρα: Δόξα (ποιήματα) Μ. Δαμηγάλη: Γλυ-
πόπιστα φαρμάκια (ποιήματα) Γ. Σαραντάρη:
Τὰ τραγοῦδια τοῦ Χρόνου (ποιήματα)

νά κοιτέσαι σιδερόδετος από τὸ λαιμὸ καὶ τὸ κορμὶ μὲ χοντρές ἀλυσσίδες, ὅμοιες μὲ κείνες ποὺ ἔδεναν τὰ λεοντάρια...

Στηρίζω μιὰ στιγμή τὸ κεφάλι στὸν τοῖχο καὶ κοιτάζω τριγύρω μου.

Οἱ νυχτερίδες τρομαγμένες πεταρίζουν τρεμάμενες μέσα στὸ κομμένο ἀπὸ τὸ κόκκινο φῶς τοῦ πυρσοῦ σκοτάδι

Μιὰ ὑγρασία μοῦ παραλύει τὰ χέρια, ἐνῶ στὰ μαλιά μου χτυποῦν κρῆδες σταγόνες ἀπὸ τοὺς σταλαχτίτες ποὺ κρέμονται στίς πέτρινες ὀροφές.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ο ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΛΩΝΟ

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ

(ΟΙΔΙΠΟΔΑΣ, ΑΝΤΙΓΟΝΗ, ΧΟΡΟΣ, ΘΗΣΕΑΣ ΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ)

Χορός

—Νάτος ὁ βασιληῆς μας ὁ Θησέας, ὁ γιὸς τοῦ Αἰγέα καθὼς τοῦ μίνησες ναρθηῖ, βρίσκεται πιά κοντά μας. 550

Θησέας

(Μπαίνει ἀπὸ τὴ δεξιὰ πάροδο καὶ πλησιάζει στὸν Οἰδίποδα).

—Κι' ἀπὸ πολλοὺς ἀκούγοντας στὰ περασμένα χρόνια νὰ λένε γιὰ τὸ αἵματερὸ χάλασμα τῶν ματιῶν σου, σ' ἐγνώρισα, τοῦ Λαΐου γιέ, καὶ τώρα ἐδῶ στὸ δρόμο νὰ λένε ἀκούοντας, πὶδ καλὰ σ' ἔχω γνωρίσει ἀκόμα. 555

Γιατὶ καὶ τὰ φορέματα καὶ ἡ ἄθλια κεφαλή σου, ποιὸς εἶσαι φανερόνουνε· καὶ νοιώθοντας συμπόνια, δύστυχε Οἰδίποδα, γιὰ σέ, νὰ σ' ἐρωτήσω θέλω ποιοὶ τάχα παρακάλεσμα στήν πόλη καὶ σ' ἐμένα νὰ κάμης ἔρχεσε κ' ἐσὺ κ' ἡ δόλια ἡ συντροφιά σου; 560

Λέγε· τί ἂν ἴσως μοναχὰ συμβῆ νὰ μοῦ ζητήσης; χάρη πὺ νᾶναι τρομερή, μπορεῖ νὰ μὴ στήν κάμω, Ἐγὼ πὺ ξέρω, ὅπως κ' ἐσὺ τῆς ξενιτιάς τις πίκρες καὶ πὺ ἄθλους ἐπικίνδυνους στήν ξενιτεία ἔχω κάμει ὅσους καὶ κάθε ἄλλος θνητός, μὲ φόβο τῆς ζωῆς μου. 565

Γι' αὐτὸ κανέναν πρόσφυγα, καθὼς ἐσ' εἶσαι τώρα, νὰ τὸν βοηθήσω νὰ σωθῆ δὲ θ' ἀρνηθῶ. Τί ξέρω πὺς, ὄντας ἄνθρωπος κ' ἐγὼ, στήν αἰθριανὴν ἡμέρα περσότερα δικαιώματα δὲν ἔχω ἀπὸ τὰ σένα.

Οἰδίποδας

—Θησέα, ἡ γενναία σου καρδιά μὲ λίγα λόγια μόνο τόσο μ' εὐκόλινε, πὺ ἐγὼ λίγα νὰ πῶ εἶν' ἀνάγκη. 570
Γιατὶ ποιὸς εἶμ' ἐγὼ, καὶ ποιὸς μ' ἐγέννησε πατέρας. κ' ἀπὸ ποιοὺ μέρος ἔρχομαι, τάχεις ἐσὺ εἰπωμένα'

κ' ἔτσι δὲν ἀπομένει πιά γιὰ μέ, παρὰ μονάχα νὰ πῶ τὴ χάρη ἐπιθυμῶ, κ' ὁ λόγος νὰ τελειώση.

Θησέας

—Αὐτὸ ἀκριβῶς ταχύτατα πές μου, γιὰ νὰ τὸ μάθω. 575

Οἰδίποδας

—Ἐρχομαι τὸ ἄθλιο μου κορμὶ νὰ σοῦ προσφέρω δῶρο, πὺ δὲν εἶναι στήν ὄψη του σπουδαῖο, μὰ πὺ τὰ κέρδη τὰ δικά του εἶν' ἀνώτερα κ' ἀπὸ μορφὴν ὠραία.

Θησέας

—Καὶ ποιοὺ κέρδος παινεύεσαι πὺς ἔρχεσαι νὰ φέρης;

Οἰδίποδας

—Ἴσως μπορεῖ μὲ τὸν καιρὸ νὰ μάθης, ὄχι τώρα. 580

Θησέας

—Καὶ πότε θὰ φανερωθῆ λοιπὸν ἡ προσφορά σου;

Οἰδίποδας

—Ὅταν πεθάνω ἐγὼ κ' ἐσὺ μοῦ γίνης ταφιαστής μου.

Θησέας

—Ἐσὺ γυρεύεις τὰ στερνὰ τῆς ζήσης κ' ὄχι μὲν ἀνάμεσα, ἢ τὸ λησιμονᾶς, ἢ δὲν τὸ λογαριάζεις.

Οἰδίποδας

—Γιατὶ σὲ τοῦτα βρίσκονται γιὰ μὲ μαζὶ κ' ἐκεῖνα. 585

Θησέας

—Μὰ ἡ χάρη αὐτὴ πὺ μοῦ ζητᾶς εἶναι ὄντως τιποτένια.

Οἰδίποδας

—Μὰ πρόσεξε· δὲν εἶναι αὐτὸς μικρὸς ἀγῶνας, ὄχι.

Θησέας

—Τάχα γιὰ ποῖον τὸ λὲς αὐτὸ, γιὰ μένα ἢ γιὰ τοὺς γιουὺς σου;

Οἰδίποδας

—Ἐκεῖνοι νὰ μὲ πάρουνε ζητᾶνε μὲ τὴ βία.

Θησέας

—Μ' ἀφοῦ δὲ θέλουν, μήτ' ἐσὺ νᾶσαι πρόσφυγας πρέπει. 590

Οἰδίποδας

—Μὰ οὔτε κ' ἐγὼ σὰν τῶθελα, κ' ἐκεῖνοι τὸ δεχόταν.

Θησέας

—Ἄσκεφετε, δὲν ἔχει ὄφελος στίς δυστυχίες τὸ πείσμα.

Οἰδίποδας

—Ὅταν σοῦ πῶ, συμβούλεψε, μὰ γιὰ τώρα ἄφησέ τα.

Θησέας

—Λέγε, γιὰτὶ νὰ λέω χωρὶς νὰ ξέρω, δὲν ἀρμύζει.

Οἰδίποδας

—Ἐπαθα συφορὸς φριχτὲς κ' ἀπανωτὲς, Θησέα. 595

Θησέας

—Γιὰ τὴν παλιὰ τὴ σφυρὰ θὰ πῆς τοῦ σπιτικοῦ σου;

Οιδίποδας

—Καθόλου βέβαια, τί γι' αὐτὴ καθ' ἑλληνας μιλάει.

Θησέας

—Καὶ ποιὰν ἄλλη ὑπεράνθρωπη σφυρὰν ἔχεις πάθει;

Οιδίποδας

—Ἄκου τί μοῦ συνέβηκε: Μ' ἐδιῶξαν ἀπ' τὴ γῆ μου
τὰ παιδιὰ μου ποὺ γέννησα, καὶ νὰ ξαναγυρίσω
δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται ἄλλο πιά, γιὰτὶ εἶμαι πατροχτόνος.

600

Θησέας

—Καὶ πῶς μπορεῖ νὰ σὲ καλοῦν, σὰν ξέχωρα θὰ μένης;

Οιδίποδας

—Σ' αὐτὸ τὸ στόμα τὸ Θεϊκὸ τοὺς ἔχει ξαναγκάσει.

Θησέας

—Ἄπ' τοὺς χρησμοὺς ποιὰ σφυρὰ φοβούμενοι μὴν πάθουν;

Οιδίποδας

—Πῶς ἀπ' αὐτὴ τοὺς μέλεται νὰ νικηθοῦν τὴ χώρα.

605

Θησέας

—Καὶ πῶς ἐχθρότητα μπορεῖ νὰ μπῆ σ' ἐμὲ κ' ἐκείνους;

Οιδίποδας

—᾽Ω ἀγαπητὸ τοῦ Αἰγέα παιδί, μόνο οἱ Θεοὶ ποτέ τους
μῆτε γεράζουν, μῆτε καὶ πεθαίνουν· ὅλα τ' ἄλλα
ὅμως ὁ παντοδύναμος τ' ἀναστατώνει ὁ χρόνος.

610

Ἡ ἱκμάδα σβύνεται τῆς γῆς, καὶ τοῦ κορμοῦ ἡ ἀντροεία,
πεθαίνει ἡ ἐμπιστοσύνη μας καὶ ἡ ἀπιστία φυτρώνει,
καὶ τὸ ἴδιο πνεῦμα ὄχι, ποτέ, μῆτε ἀνάμεσα μένη

σὲ φίλους, μῆτε ἀνάμεσα σὲ μιὰ καὶ σ' ἄλλη πόλη.

Γιὰτὶ σ' ἄλλους ἐσήμερα γίνοντ' οἱ ἀγάπες ἔχτρες,
καὶ σ' ἄλλους αὔριο, καὶ ξανὰ γυρίζουν σὲ φιλίες.

615

Κι' ἂν ἴσως καὶ τὰ πᾶς καλὰ σήμερα μὲ τὴ Θήβα,
ὁ καιρὸς ὁ ἀσταμάτητος ἀναρίθμητες νύχτες

γεννάει καὶ μέρες, ἅπαντα προχωρώντας, ποὺ μέσα
σ' ἐκείνες οἱ σημερινὲς φιλικὲς σημαχίες

620

μὲ τὸ δόρυ γ' ἀσημαντοὺς λόγους θὰ διαλυθοῦνε.

Τότε τὸ κορὸ κουφάρι μου, ποὺ χωμένο στὸ χῶμα
θὰ κείτεται, αἶμα τοὺς ζεστὸ θὰ πῆ, ἂν ἀκόμα ὁ Δίας

εἶναι Δίας, κι' ὁ Ἀπόλλωνας εἶναι σωστὰ παιδί του.

Μ' ἀφοῦ δὲν εἶναι εὐχάριστο τ' ἀπόκορφα νὰ λέω,
ἄσεμε σ' ὅ,τι ἀρχίζοντας ἀνάφερα, καὶ μόνο

625

κρατήσ' ἐσὺ τὸ λόγο σου, καὶ δὲ θὰ πῆς ποτέ σου

πῶς, μάταια τὸν Οιδίποδα τὸν δέχτηκες νὰ μείνη

σ' αὐτὸ τὸν τόπο, ἀρκεῖ οἱ Θεοὶ νὰ μὴ μὲ βγάλουν ψεύτη.

Μετάφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΑΓΟΡΑΣΤΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ

Τὶ πικρὸς καημὸς, τί καημὸς
[ξανά,

τὰ τριαντάφυλλα τὰ φειτενά,
τί πικρὸς καημὸς καὶ τί ζήλεια,
[αὐτὰ

τὰ τριαντάφυλλα τ' ἀγοραστὰ,
τὰ τριαντάφυλλα τὰ φειτενά,
κατακόκκινα τριαντάφυλλα,
[γκρενά!

Τὰ δικά μας πιά δὲ θὰ τὰ χαρῶ,
τὰ κουφέτα ρόδα, ἓνα σωρό!

Μᾶς τὴν ἔκλεψαν τὴν τριαντα,
[φυλλιά,

μᾶς τὴν ἔκλεψαν μὲς στὴν ἀγ-
[καλιά,

μᾶς τὴν ἔκλεψαν τὴν τριαντα-
[φυλλιά,

νύχτα, μὲς στὴν ἄκρα σιγαλιά,
ἀπ' τὰ χῶματά της τὰ παλιά,

τὰ μπουμπούκια, προῖκα τοῦ
[Μαρτιοῦ,

τὰ τριαντάφυλλα κουφέτα, τοῦ
[σπιτιοῦ!

Ἄχ, ἔτσι ἀψηλὴ κι' ἔτσι καρ-
[περή—

τὴν ὠρέχτηκαν οἱ ξένοι οἱ φθο-
[νεροί!

Ἄχ, ἔτσι ἀψηλὴ κι' ἔτσι καρ-
[περή,

ποιὸς τὴ ζήλεψε; ποιὸς νὰ τὴ
[χαρῆ;

σὲ ποιὸ ξένο σπῖτι νὰ χωρῆ;

Δὲν εἶναι καημὸς νὰ μὲ τυραννῆ
Ἄποιοι νᾶναι ὁ κλέφτης, θὰ
[φανῆ!

Μάρτυρας τὰ χέρια του—οἱ
[πληγῆς

γιὰ τὸ κρῖμα του καταμαρτυριές:

Ἄπ' τὰ χέρια του τὸ κρῖμα του
[θὰ βρῶ:

γιὰ μελέτησε τοὺς ξένους—καὶ
[θαρρῶ

κάποιος νὰ μᾶς λείπη ἀπὸ καιρὸ!

Ἄπ' τὰ χῶματά της τὰ παλιά
μᾶς τὴν ἔκλεψαν τὴν τριαντα-
[φυλλιά...

Ρόδο νὰ τὴν πῶ; στόμα πιὸ
[πολὺ

—καὶ στὸ μάγουλο νὰ μὲ φιλῆ;
Ρόδο νὰ τὴν πῶ; στόμα πιὸ
[πολὺ;

Μᾶς καλόπιανεν ἀπὸ τὴν αὐλή,
καλομελετοῦσε τὴν καλὴ
τοῦ σπιτιοῦ μας γνώμη καὶ βουλή

Ἄξιζε χρυσὲς Πρωτομαγίες,
ἄξιζε γιὰ μέλισσες βαρειές,
γιὰ βραγιές, βασιλικὲς βραγιές!

Τώρα, οὐδὲ τριαντάφυλλο
[γλυκὸ

καὶ γιὰ ξένου ἀρρώστειας ψυ-
[χικό,

τώρα οὐδὲ γλυκὸ ξαρρωστικό,
τώρα οὐδὲ στεφάνι τοῦ σπιτιοῦ,
μῆδὲ τὸ προικιὸ τοῦ Ἐπιταφιοῦ!

Ἄπ' τὰ χῶματά της τὰ παλιά
μᾶς τὴν ἔκλεψαν τὴν τριαντα-
[φυλλιά!

Ἄχ, καὶ νᾶναι, ἀγάπη μου
[χρυσή

κ' ἡ ταξειδεμένη μας ἐσύ,
ἄχ καὶ νᾶναι, ἀγάπη μου, ξανά,
νᾶπαιρνες τ' ἀγέρι, ὅταν κινᾶ,
—νᾶρχεσαι στὰ πρῶτα σου
[ξανά!

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Η ΦΑΚΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

(ΑΠΛΗ ΣΗΜΕΙΩΣΗ)

Φάκα και φιάκα. Φάκα για τους άψητους, φιάκα των χοντροπετωμένων γραμματοκαπήλων. Φιάκα και φάκα για το καυμένο το άναγνωστικό κοινό που περιμένει μόρφωση από τη φιλολογία του τόπου του.

Παρατηρήσεις γενικές που στον τόπο μας πέρνουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία.

Θα ήταν μωρία να τα βάλλη κανένας με το συγχρονισμό και με τους θιασώτες του, ακαδημαϊκά συζητώντας τον σαν αισθητική ιδεολογία. Στην εφαρμογή όμως αλλάζει το πράμα όλοτετα. Το έπαισιώδες κατάντησε ουσιαστικό και σήμερα πιστεύεται πως μονάχα ο συγχρονισμός φτάνει για να κατασκευαστούν δημιουργικά άριστουργήματα.

Τέτοια πλάνη καθιερώθηκε και από την εύκολία της υιοθέτησης κάθε έξωτερικής μορφής. Φτάνει μια ξόπετη εξέταση, με άληθινή κριτική, όχι άραδειασμα περιαντολογιών και άφηρημένων έννοιών, για να διαπιστωθή πως πολλά «συγχρονισμένα» μαραφέτια, ιδίως στο διήγημα και στο μυθιστόρημα δεν είναι παρά μασκαρεμένες ήθογραφίες. Στο τοπικό της ήθογραφίας κολλιέται το προσωρινό του συγχρονισμού και έτσι το «κατά δύναμιν» καλλιτέχνημα περιορίζεται και χρονικά και τοπικά καταδικάζεται, με την προϋπόθεση πως περικλείνει στοιχεία διάρκειας, διεθνότητας και συγκίνησης, να ένδιαφέρεη λίγους ανθρώπους σε μια γωνιά γής. Από τον ένδεχόμενο Προμηθεά κατακυλοΰμε στο βέβαιο Χάση, ένα Χάση με σμόκιν γκαρσονιού σένα μεθόριο σταθμό από το πιθανό έργο τέχνης πέφτουμε στο σίγουρο έπαρχιακό χρονογράφημα.

Το μασκάρεμα της ήθογραφίας πασαλείβεται πολύ εύκολα σε συγχρονισμένο υπεραριστούργημα ο τσομπάνης για ο ναύτης γίνεται κομμουνιστής ερογάτης. Η στάνη για η πλώρη αλλάζουν σε διάκοσμο συλλαλητήριου, ο ξένος περιηγητής μεταμορφώνεται σε πολιτικό ξένο πράχτορα. Το είκονοστάσι μεταγυρνά σε μπάρ, και η καντήλα του σε γλωσσά γκαζιού, για ν' άνάβουν οι πελάτες τα τσιγάρα τους. Από την κουτή αγαθότητα πέφτουμε στην μύοσιχη κουφότητα. Το λεχτικό ύφος φυσικά συντελεί στο φτιασιδίωμα από της σπάνιες ντοπιολαλιές, που έχουν τουλάχιστον μια χάρη, άηδιάζουμε σένα σωρό ξένες λέξεις και έκφράσεις που καλοσκάνισε η ξενομανία των... κοσμοπολιτισμένων. Τόσο όμως πριν, όσο και τώρα το ίδιο κενό.

Ένας Καρκαβίτσας, ένας Έφταλιώτης έξωράισαν την ήθογραφία με τη σαγήνη του ύφους τους. Στα συγχρονισμένα έργα, ποιός πρόσεξε το ύφος; Η παπαρδελογραφία έφτασε στο ζενίθ, υποθαλάσσιμη από πέντε δέκα φραγκογυρισμένους «κριτικούς» που χάσκουν μπροστά στα ξένα άναγνώσματα και ξεσπαθώνουν να «συγχρονίσουν» τη δημιουργική μας πρόζα.

Το βασικότερο λάθος—το πεϊό «ερωματισμένο», για να μεταχειριστώ μια λέξη με την όποια ο καθένας αλείφεται για κύρος—είναι

πως ο συγχρονισμός στην τέχνη αντί να θεωρηθή ένα άπλο αισθητικό στοιχείο σαν τόσα άλλα, λατρεύτηκε σαν ύπατος σκοπός της καλλιτεχνικής δημιουργίας. Τα μυθιστορήματα της ντουζίνας που ξεφυλλίζονται στα Πούλμαν και στα Όριεντ—Έξπρες για να σκοτωθή ο καιρός, και που πετιούνται κάτω από τους καναπέδες για άφίνονται στα ράφια των βαγονιών, άνηρότατη έκδοτική βιομηχανία, στής Εύρώπες, θεωρήθηκαν τα ιερά πρότυπα όπου, καταδικασμένοι όμφαλίτες, πρέπει να προσατενίσουμε.

Ο κινηματογράφος, που άνεχόμαστε, γιατί σε χίλιες άρολΰμπες δίνει και μια έλπιδίτσα κάθε τόσο έξωβιομήχανης καθαρά καλλιτεχνικής δημιουργίας, στα χέρια σήμερα των σαράφηδων, είχε τη χειρότερη επίδραση, την κατεστρεπτικότερη, στην επιπόλαιη αντίληψη του συγχρονισμού, ως καλλιτεχνικού σκοπού. Έλάχιστοι έννοιωσαν τον έσώτερο ρυθμό της διαδοχής των εικών. Στα δάχτυλα μετριούνται όσοι στέκονται ίκανοί να αναλύσουν ένα κινηματογραφικό περιγραφικό για ψυχολογικό «ύφος». Οι περισσότεροι, σχεδόν η όλοτητα, δεν είδαν παρά το γαρέμισμα της άρχιτεκτονικής και της άλληλουχίας στη σκέψη. Η πλοκή κατάντησε άρες—μάρες, η κατανομή των έντυπώσεων θεωρήθηκε κοροϊδία, η φράση σκουληκιάζει άσπόνδυλη. Και όσο περισσότερη άταξία βασιλεύει στην έκφραση, όσα άρατα θέματα κατακλύζουν ένα έμβρονο σκέψης τόσο το έργο θαυμάζεται περισσότερο συγχρονισμένο και συστήνεται διθυραμβικά για πρότυπο.

Το να φέρνη κάθε έργο της άνθρωπιās τη σφραγίδα της έποχης του, σημαίνει πως φτάνει να φέρνη κάτι τη σφραγίδα της έποχης του για να νάναι έργο της άνθρωπιās. Μπορεί ένα καλό έργο μάλλα λόγια, να νάναι συγχρονισμένο, μα δε σημαίνει πως κάθε συγχρονισμένο κατασκεύασμα είναι και καλό έργο. Και αυτή την πρόληψη χτυπώ πρόληψη που προπαγάνδισε μια άστοχαστη κριτική, πρόληψη που έγκολπώθηκε για την εύκολη της εφαρμογή φύρα και σπειρά πεζογράφων, πρόληψη που έχασε ένα ξενομανές νεοπολιτισμένο και άμόρφωτο κοινό. Κάτι παραπάνω άκόμη. Βάρβαρο αισθητικό λάθος, γιατί παραγνωρίστηκε αυτή η οΰσία του συγχρονισμού. Πόσες φορές τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, άμα έχουν την έσώτερη δύναμη, δε δημιουργούν ένα δικό τους συγχρονισμό που δεν είναι τίποτες άλλο παρά μια παροδική σχολή;! ο συγχρονισμός, πολλές φορές δεν είναι η προσήλωσι σε έξωτερικά κοινωνικά φαινόμενα που τον πραγματικό καλλιτέχνη μπορούν να εμπνέσουν, όχι όμως και να τον υποδουλώσουν σε μια δουλική μίμηση. Πρόχειρο παράδειγμα, για ν' αναφέρουμε ένα μοναδικό, του Όσκαρ Ουάιλντ, δημιουργού του αισθησιασμού που πέρασε για συγχρονισμός της έποχης.

Άκρόθιγα βέβαια καθως υποκινώ τα ζητήματα, γεφύρωση ήθογραφίας σε συγχρονισμό, επίδραση του κινηματογράφου, αισθητικές συγχίσεις των όχι πειά Ζωΐλων, γιατί ο κατατρέχτης του Όμηρου είχε τουλάχιστον μια σχετική μόρφωση, δεν άδειάζω ούτε σκοτίζομαι να ταναπτύξω, ξεροντας πως έτσι η άλλοιως από εκείνους που δεν κοπιάζουν να με νοιώσουν θα μείνω άκαταλάβητος και πως περι-

τεύει κάθε συζήτηση για τους συνιδεάτες μου.

Περιορίζομαι μονάχα να υποδείξω τη βασική αντίνομία του συγχρονισμού ως αισθητικού σκοπού σχετικά με τη διάρκεια του έργου τέχνης. Τα έννια δέκατα των συγχρονισμένων πεζογραφημάτων ποιός θα τα διαβάσει σε έννια δέκα χρόνια; θα πητε ελάχιστα μένουν πάντα. Αυτό όμως δεν είναι λόγος να χαμηλώνουμε ακόμη περισσότερο μια δημιουργική ύφεση, ως σφραγίσουμε, ως προσπαθήσουμε τουλάχιστον, δίχως να κλωστήσουμε την αισθητική συμβολή του συγχρονισμού, τα έργα μας με κάτι εσώτερο. Πρέπει να προσέξουμε μήπως ο κατοπινός συγχρονισμός μετατρέψει σ' ασυγχρόνιστα τα σημερινά συγχρονισμένα απομιμήματα των ξένων αναγνωσμάτων της ντουζίνας. Προσοχή μην κλειστή πίσω μας η φάκα της φιάκας του στραβά εννοούμενου συγχρονισμού!

Παρίσι

M. ΒΑΣΣΑΣ

Ο ΚΩΔΩΝ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Σε γέλασεν ο στίχος μου, πού με τις συλλαβές ξέρει να παίζει, κι' έρχόμενος στο πένθιμο έρημητήριό μου, θα μετανιώσης.

Τι ωφέλει περίεργος νάσαι τόσο για έναν τάφο; Είσαι ώρατος, τό ξέρω, κι' αλόγιαστα προσφέρει τό μεγαλόψυχο σου αντρίκειο χέρι. Μά εγώ, δεν περιμένω τίποτα, όταν γράφω.

Προτού με ιδείς, σέ σταματώ ψυχρά στο σκαλοπάτι κι' αρνιέμαι όλα τὰ ρόδα πού μου φέρνεις. Δεν είμαι Κείνη! Τάδερφικό σου πνεύμα παρακρούει. Κάτω απ' τό δυνατό μου δήθεν στίχο, ένα χάος κλαίει τις έγκαταλείψεις του. "Ένα χάος...

"Απ' την πικρία να σε ιδώ ίκέτη μου "Εσένα, σάν ευγενής πού είσαι, φύλαξέ με. Σώσε με από τον πόνο πού θα νιώσω, όταν έκστατικόν μπρός μου—άκουσέ με— σέ ιδώ, να μη με άναγνωρίζεις. Δεν έχω, άν προσδοκάς, κάλλος και τύχη, οί λεπτομέρειες μέφθειραν και οί στίχοι.

"Ω! μην την θορυβείς με τάνυπόμονό σου βήμα, τη σκοτεινή ψυχή μου πού σωπαίνει. Μην προκαλείς τη σκέψη μου, είναι κρίμα! Στόνομα "Εκείνης, πού πιστεύεις νάμαι, και πού σάν μιάν αντίπαλο ζηλεύω, μην πλησιάζεις πιότερο, σέ όρκίζω!

Κι' όμως, κάτι μου λέει, πώς είσαι νέος κίνδυνος άναπόφευκτος και ώρατος.

ΡΙΤΑ Ν. ΜΠΟΥΜΗ

ΠΑΡΑΞΕΝΟΙ ΣΤΡΟΒΙΛΟΙ

ΣΤΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ ΚΩΣΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

"Απ' τὰ μεγάλα τζάμια του παραθυριού, ο Σέργιος, μπορούσε να βλέπει και ν' ακούει όλη την κίνηση του άπέραντον δρόμου. Τις μεταφορές των έμπορευμάτων με τὰ καροτσίνια, πού οί ρόδες τους κροτούσαν δαιμονισμένα πάνω στο γρανίτη, τὰ σφυρίγματα των τριγυρινών εργοστασίων, την άέναη κυκλοφορία της εργατιάς των μουτζουρωμένων ρούχων και του κασκέτου.

Μια ζωή άσταμάτητη σάν κάτι τό άεικίνητο πού τρέχει κυκλικά χωρίς να έμποδίζεται από τίποτα. Και μ' όλο πού από τὰ ίδια τζάμια χρόνια ολάκαιρα γινόταν θεατής της κινηματογραφικής αυτής εικόνας δεν την είχε βαρεθεί. Εύρισκε κάθε μέρα και κάτι καινούργιο. "Εκεί ήταν ο λυτρωμός όλης του της άνικανότητας. Παντού οί άνθρωποι δούλευαν. "Άλλοι με τὰ χέρια τους, άλλοι με τό μυαλό τους. Μερικοί μπορούσαν όλο τους τόν καιρό να τόν γλεντούν. Αυτός δούλευε και διασκέδαζε με τό βλέμμα. Τό βλέμμα των ματιών ήδονίζόταν ώρες ολάκαιρες να παρατηρεί τόν έξω κόσμο πού σφιφογύριζε σά σβούρα. Του γλυστρούσε ο χρόνος έτσι με κάπως έλαττωμένη τη φοβερή άνία, τό άναπόφευκτο έπακόλουθο των παράλυτων.

Δεν θυμόταν από πότε βρέθηκε σ' αυτό τό μεγάλο δωμάτιο. Κάθε πρωί, στις στιγμές ακριβώς πού ξέβγαιναν οί πρώτες άχτίνες του ήλιου, άνοιγε την θύρα του ένας γέρος με γκριζα ρούχα. Τόν τοποθετούσε στην τροχοφόρα καρέκλα κι' από κει τόν κατακυλούσε σέ χώλ, διαδρόμους και προαύλια για να τόν πάει στο πίσω μέρος του μεγάρου πού βρισκόταν ένας ήσυχος κήπος. Τόν άφηνε κάμποσο προστά σ' ένα συντριβάνι κι' ύστερα, άνάλογα με τη θέλησή του τόν ξανάφερνε στο άπόμερο δωμάτιό του για να τόν άκουμπήσει τέλος, σέ μιá πολυθρόνα πλάι στο άγαπημένο του παράθυρο. "Έξω δεν τόν έβγαζαν ποτέ. Μά ούτε και ποτέ τους τό ζήτησε. "Ισως φαίνεται ντεπρόντουσαν να τόν παρουσιάζουν με την κατάστασή του, στόν κόσμο.

Κυκλοφορούσε ή φήμη πώς ήταν κι' ανισόρροπος. Κάθε πρόσωπο του μεγάρου πού συναντούσε τό άγριοκύτταζε έντατικά. Στις έρωτήσεις πού του έκαναν, σπάνια έδινε άπάντηση. "Αρκετή έντύπωση σημείωναν και πολλές του άλλες ιδιοτροπίες.

"Απ' τὰ μεγάλα τζάμια του παραθυριού ο Σέργιος μπορούσε να επιβεβαιώσει κάθε ιδιαίτερη στιγμή πού διαδραματίστηκε άπαρατήρητη μέσ' τόν πολυάσχολο κόσμο και πού μονάχα οί άμετροι τετραγωνικοί στρωμένοι γρανίτες την είχαν σημειώσει...

* *

Κάθε αυγή, διάβαιναν σειρές ένοπλοι στρατιώτες πού φαίνεται ξεκινούσαν από κάποιον παραπάνω στρατώνα τραγουδώντας μαζί με τόν έπιλοχία τους. Χτυπούσαν τύμπανα και σάλπιγγες οί μπό-

στινοί. Τὸ θέαμα ἦταν ὠραῖο. Οἱ ἴδιοι πάλι ξαναγυροῦσαν κατὰ τὴ δύση, χωρὶς ὅμως τραγοῦδι, ἄκεφοι, σκονισμένοι μὲ ὠχρὰ πρόσωπα καὶ βαρεμένα μάτια. Κάπου σὲ βαριὲς ἀγγάριες θὰ τοὺς ἔστειλαν ἢ τοὺς γύμναζαν γιὰ πόλεμο.

Χαίρονταν καὶ ρουφοῦσε ἡδονικὰ τὰ ταχτικά ἀπρόσμενα γεγονότα. Τὸ ξέσπασμα λ. χ. μιᾶς ὀλέθριας πυρκαϊγῆς ποῦ κατατρόμαξε τοὺς πάντες. Τὸ δαιμονισμένο πέρασμα τῶν ἀνιλιῶν μὲ τοὺς ἡράκλειους πυροσβέστες ποῦ φοροῦσαν χάλκινα στιλβωμένα κράνη· βαστώντας μικρὲς καμπάνες ξεκούφαιναν κάθε αὐτί. Πολλὲς φορὲς μὲ τὸ ἀστραπιαῖο τοὺς διάβα εἶχαν παρασύρει κάποια ἀσήμαντη ὑπαρξη, ἓνα ἀδέσποτο ἀλητόπαιδο, μιὰ σερνάμενη γοιὰ ἢ κανένα ψωριασμένο σκυλί. Οἱ γρανίτες τότε ρουφοῦσαν τὸ ζεστό αἷμα ποῦ σημάτιζε γραμμές.

Ἀρχετοὶ φόνοι γινόντουσαν κι' ἔξω ἀπ' τὰ ἐργοστάσια. Κάποια-νου τὸ χέρι ὑψωνόταν ἀνάμεσα σὲ ἄλλους. Ἐσφιγγε ἓνα μαῦρο σιδε-ρικό. Μιὰ ἑλαφρὴ κίνηση, μιὰ λάμψη μὲ καπνὸ, κάποιος ἀσήμαντος κοτότος, κι' ἔπεφτε ἓνα κορμί... Κατόπι γινόταν ὀχλαλοή, θόρυβος, καὶ τρέχαν οἱ παράξενα ντυμένοι ἀστυνόμοι, σφυρίζοντας, μὲ ξύλα στὰ χέρια. Αὐτοὺς τοὺς ἤξαιρε τόσο καλὰ ὁ Σέργιος. Τοὺς ἀντίκρου-ζε κάθε λεπτὸ μέσα στὴ μέρα. Κουβαλοῦσαν δεμένα λογιῆς λογῆς ἄτομα. Γέροντες ζητιάνους, κορμολῆδες ἀλητες ἀκούρευτους κι' ἀξούρι-στοιους γιομάτους βρωμα, ἐργάτες μὲ μπλὲ φόρμα, ἐργάτριες μὲ πρη-σμένα μάτια, πλανόδιους πωλητῆδες ποῦ σιγόκλαιγαν κι' ἓνα σωρὸ ἀκόμα κόσμο. Τοὺς ἤξαιρε καὶ διασκέδαζε μαζί τους ποῦ σὲ συνω-στισμοὺς βαροῦσαν κιακέφαλα μὲ τὰ ξύλα ποῦ κρατοῦσαν κι' ἔπε-φταν οἱ χτυπημένοι κάποτε ἀπ' τὴ ζάλη στὰ πόδια τους μπροστά.

Πάρα δίπλα ἀπ' ἓνα μεγάλο ἀντικρυνὸ ἐργοστάσιο ἔστεκε κάποιος ἀπλόχωρος ἐργατικὸς φοῦρνος. Τὸ φουγάρο του βγάζει κατάμαυρο καπνὸ ἀδιάκοπα. Πουλοῦσε σ' ἐργάτες φτηνότερο τὸ ψωμί. Ἐκεῖ πάντα συνωστίζονταν ἓνας ὀλάκαιρος συρφετὸς γιὰ νὰ προμηθευτεῖ. Γυναίκες μὲ ὠχρὰ πρόσωπα καὶ λερὲς ποδιές, κορίτσια, παιδιά, γέ-ροι μὲ τσιμπλιασμένα μάτια... Σπρώχναν καὶ σπρωχνόντουσαν νὰ φτάνουν τὴν μακροπλὴ θύρα καὶ νὰ χάνουνται. Ἐκεῖ τὸ περισσότερο δροῦσαν οἱ ἀστυνόμοι. Τὰ ξύλα τους ἀλάφρωναν κατὰ πολὺ τὸ μᾶζωμα.

Ἡ φασαρία αὖξαινε τὰ μεσημέρια. Τότες ποῦ τὰ ἐργοστάσια ξερο-νοῦσαν ἀπ' τὶς στοές τους ἀμέτροντο κόσμο. Ἐμοιαζαν σάν τὶς φω-λῆς τῶν μυρμηγκιῶν ποῦ ξεχνύονται ἑκατοντάδες ἀπ' τὴν τροπία τους γιὰ νὰ σκορπίσουν ὀλοτρόγυρα.

Ἀρσενικοὶ καὶ θηλυκοὶ μ' ἓνα πιάτο στὸ χέρι προσπερνοῦσαν τὰ προαύλια, χανόντουσαν καὶ ξαναγυροῦσαν ὁμαδικὰ μὲ τὸ προσφάι-τους. Μεσ' σ' αὐτὲς τὶς ὥρες δὲν λείπανε οἱ κανυγάδες καὶ τὰ δυστυχή-ματα ἀπ' τὰ περιστικά τροχοφόρα...

Δεξιὰ στὸν ἐργατικὸ φοῦρνο ἓνα παρλίπηγμα πουλοῦσε ζαχαρωτὰ τῆς κακῆς ὥρας. Ὁ ἰδιοκτήτης του, εἶχε ἀκούσει πὼς ἦταν ἑβραῖος. Ἀνθρώπος λιγνός, καμπούρης μὲ μιὰ πρησιμένη μύτη. Γινόντουσαν ἀρχετὲς φασαρίες κι' ἐκεῖ γιατί μαζευόντουσαν σὰ σὲ κνψέλη τὰ ἐρ-

γατοκόριτσα καὶ ἀκολουθοῦσαν παλληκαράδες ἐνδιαφερόμενοι.

Στὸν Σέργιο φαινόταν ὅτι πάντα τοῦ χαμογελοῦσε σάν ἀντικρυ-ζόντουςαν τὰ βλέμματά τους, ὁ καμπούρης ἀποκρουστικὸς αὐτὸς ἰδιοκτήτης. Ἄν κι' ἡ ἀπόσταση μεταξύ τους δὲν ἦταν τόσο κοντινὴ. Ἐχοντας τὸ χέρι του χωμένο στὴν τσέπη τῆς λυγδιασμένης,—ποῦ κάποτε ἀσφαλῶς θάταν ἀσπρη—ποδιᾶς του, φαίνονταν ποῦ ἀνακά-τωε ἀσταμάτητα τὰ κέσματα τῆς εἴσπραξης. Μειδιοῦσε σατανικά. Κι' εἶχε ἓνα μάτι ποῦ ἀδρσχνε ἀπὸ ὀλοῦθε τὸ κάθε ἀπαρατήρητο. Φανταζόταν πὼς τὸν εἶχε ἀνακαλύψει ὁ ἄθλιος αὐτὸς μέσα ἀπ' τὰ τζάμια ποῦ ἔμενε τὸ περισσότερο καὶ τὸ εἰρωνικό του μειδίαμα στὸ κάθε τυχαῖο ἀντάωμα τῶν βλεμμάτων ἔκλεινε μυστήριο...

Ὁ Σέργιος δὲν φαινόταν πολὺ στεναχωρημένος ἀπ' τὴ ζωὴ του. Αἰσθανόταν ἱκανοποίηση ποῦ τὸν ἔρριξαν σ' ἓνα ἀπ' τὰ δωμάτια τοῦ ὑπηρετικῶ προσωπικοῦ στὴν ἀνάποδη πλευρὰ τοῦ μεγάρου κι' ἔβλεπε στὸν πολυκίνητο δρόμο.

* *

Κάποια μέρα οἱ ἄνθρωποι δὲν κυκλοφοροῦσαν κανονικὰ στοὺς δρόμους.

Ἄλλοι ἔτρεχαν, ἄλλοι χτυπιόντουσαν καὶ παντοῦ ἔστεκαν φρου-ρὲς ἀπὸ ἔνοπλους στρατιῶτες σάν κι' αὐτοὺς ποῦ περνοῦσαν σαλπί-ζοντας τὰ προῖνά.

Μικρὰ παιδιά κλαίγανε, σκύλοι γανγίζανε, οἱ ἀστυνόμοι χτυποῦ-σαν μὲ τὰ ξύλα τους ὄλους ὅσους βρισκόντουσαν μπροστά τους, χω-ρίς διάκριση. Ὁ φοῦρνος ἦταν κατάκλειστος καὶ τὸ ἀντικρυνὸ ἐργο-στάσιο τὸ ἴδιο. Ὁ καμπούρης ἑβραῖος ζαχαροπλάστης, ἔλειπε ἀπ' τὴ θέση του. Περιέργο! ἢ παρὰ γκα του, θεόκλειστη μὲ τὶς σιδερένιες ἀμπάρες...

Κάτι ἐξαιρετικό, συλλογίστηκε ὁ Σέργιος θὰ συνέβαινε στὸν ἔξω κόσμο. Μήπως εἶχε γίνει καμμιὰ καταστροφή; Δὲν ἔβλεπε ὅμως μπροστά του ἐρείπια. Οὔτε ὁ οὐρανὸς ἔδειχνε νὰ σκορποῦσε κεραν-νοὺς... Ὅλα στὴν ἀτμόσφαιρα, φαινότουσαν καθὼς πάντα, σὲ πλέ-ρια ἀρμονία. Ἡ φθινοπωρινὴ μέρα ἦταν γκριζὰ, σκοτεινὴ ὅπως ἄρ-μοζε νὰ ἦταν. Εἶχε καιρὸ νὰ βροῖξει κι' οἱ σκόνες μὲ τὰ σκουπίδια γιόμωζαν τὰ γύρω πεζοδρόμια. Τὰ μαῦρα σύννεφα ὅμως ὑποσχόντου-σαν νὰ χορηγοῦσαν σύντομα τὸ ὑγρὸ τους στοιχεῖο γιὰ γενικὴ κα-θαριότητα.

Τὸ ἀδύναμο μυαλό του δὲν μποροῦσε νὰ συλλάβει τὴν αἰτία τῆς τόσης ταραχῆς. Ἀρχέστηκε πάλι νὰ παρατηρεῖ... Αὐτὴ ἡ ταραχὴ βάσταξε ὅλη τὴν ἡμέρα καὶ μόλις κατὰ τὸ βράδυ παράλυσε. Εἶχαν ἀκουστεῖ ἀρχετοὶ βρόντοι, κι' εἶχαν πέσει ὄχι καὶ λίγα ἄτομα. Πρὸς τ' ἀπόγευμα εἶδε κάτι κλειστὰ αυτοκίνητα ὀλόασπρα μὲ κόκκινους σταυροὺς ποῦ τὰ μάζεψαν.

Γιὰ πρώτη του φορὰ τρομάξε ἀπ' τὶς ἔξω σκηνὲς καὶ μελαγχό-λησε τόσο. Τοῦ γεννήθηκε ἡ ἀπορία νὰ ρωτοῦσε τὸν γέρο μὲ τὰ γκριζὰ ροῦχα ποῦ τὸν συρριανοῦσε τὸ πρωῖ, τὶ νὰ συνέβαινε ἄραγε. Μὰ κρατήθηκε. Συλλογίστηκε πὼς αὐτὸς κι' ὄλοι οἱ ἄλλοι κεῖ μέσα τὸν πέραναν γιὰ τρελλὸ καὶ τοῦ ἀπαντοῦσαν περιπαχτικά.

Μετά από κάμποσες μέρες όλα κείνα είχαν σχεδόν ξεχαστεί. Ο απέραντος πολύκοσμος δρόμος είχε πάρει τὸν συνηθισμένο ρυθμὸ του. Ο φοῦρνος μοίραζε τὰ ψωμιά, τὸ ἐργαστάσιο σφύριζε, οἱ ἀστυνόμοι κουβαλοῦσαν τοὺς δεμένους κι' ὁ ἔβραϊὸς περιτοιγύριζε μετὴν βρώμικη ποδιά του, χαμογελώντας σατανικά, χαϊδεύοντας τὰ κέσματα τῆς εἰσπραξίης του. Ο Σέργιος μονάχα δὲν τᾶχε ξεκαθαρίσει στὸ μυαλό του. Μ' ὄλο πού ἡ μνήμη, τοῦ ἦταν πάντοτε ἀπιστη, σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση τοῦ φάνηκε πιστή.

Γιατὶ ὅταν κάποιος ψηλὸς σπανὸς ἠλεκτρολόγος μετὰ σταχτιὰ φόρμα καὶ μακρὸ ἐκφραστικὸ πρόσωπο μπῆκε ἀναπάντεχος ἐπισκέφτης ἕνα μεσημέρι στὴν κάμαρά του, ὁ Σέργιος πλαγιασμένος στὸ κρεβάτι του, σούρθηκε ἀπότομα καὶ σήκωσε τὸ κορμί του. Ἐκεῖνος δοκίμαζε νὰ βγάλει τὸ γλόμπο τοῦ ταβανιοῦ πούχε σπάσει.

—Τι εἶχε γίνει τότε πού ἔτρεχαν καὶ χτυπιόντουσαν ὅλες τὶς ὥρες ;...

Ὁ σπανὸς κούνησε τὸ κεφάλι του κάνα δυὸ φορὲς δισταχτικά. Παρατήρησε τὴ φυσιογνωμία τοῦ Σέργιου μετὰ τὸ νεανικὸ πρόσωπο καὶ τὰ καστανὰ μάτια. Κάτι τοῦρθε πρόθυμα γιὰ μιὰ στιγμή στὴν γλώσσα του μὰ γρήγορα φάνηκε πού τὸ μετάννοιωσε. Ἀπορώντας στὶς ἀγωνιώδικες κινήσεις τοῦ παράλυτου πού ἔκανε γιὰ νὰ στερεωθεί στὸν τοῖχο, ἔστρεψε τὸ μῦτρο του κι' ἀπάντησε ἀκατανόητα.

* *

Ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες μέρες τοῦ Μάρτη. Ὁ Σέργιος εἶχε ἀρρωστήσει καὶ τὰ πρωῖνά δὲν ἔβγαινε στὸν κῆπο μετὴν τροχοφόρα καρέκλα. Κοιμόταν πολὺ, κάποτε ὡς τὸ μεσημέρι. Εἶχε παρατηρηθεῖ καὶ μιὰ σχετικὴ μελαγχολία στὴν ὄψη του προτοῦ πέσει ἀρρωστος στὸ κρεβάτι. Ἴσως μετὰ τὸ πέρασμα τῆς ἡλικίας του νὰ γεννιόντουσαν οἱ ἀνεκπλήρωτοι πόθοι ἐνιὸς του...

Ἐξαιρετικά, σήμερα εἶχε σηκωθεί νωρίτερα.

Κι' ὅταν βιαστικὸς ὁ γέρος μετὰ τὰ γκρίζα ροῦχα τὸν τοποθέτησε στὴν πολυθρόνα τοῦ παραθυριοῦ του, τὸ θέαμα πού παρουσιάστηκε μπροστά του, τὸν ἐκλόνησε ὀλάκαιρο.

...Ἡ ἴδια ἡ τοτινὴ φασαρία ἔξω μετὰ πολὺ ἀγριώτερη μορφή. Οὐρλιαζαν οἱ ἄνθρωποι, χτυπιόντουσαν, κι' ἄλλοι ρίχναν πελώριες πέτρες στὰ τζάμια τοῦ ἀντικυνοῦ ἐργαστασίου. Χέρια ἀμέτρητα ὑψωνόντουσαν. Γυναῖκες ἀναμαλλιάρες τσαλαπατιόντουσαν καὶ στρίγγλιαζαν. Ἀστυνόμοι δὲν φαινόντουσαν παρὰ ἀραιὰ καὶ πού. Μονάχα οἱ γιγάντιες ἀντλίες μετὰ τοὺς λεβέντες πυροσβέστες εἶχαν φτάσει μπροστὰ σὲ κείνο τὸ πανδαιμόνιο καὶ ρίχναν μετὰ τοὺς σωλῆνες μαυιακὰ πάνω στὸ ἀνθρωπομάζωμα καὶ τὸ μούσκειαν. Μὰ τίποτα δὲν ἔλεγε νὰ φέρει τὴν ἡσυχία. Ἀπὸ κάτω ὄλο κι' ἐρχόνιουσιν, πλήθη, ἀμέτρητα πλήθη. Ἄλλοι κρατοῦσαν σίδερα, ἄλλοι σκερπάνια, ἄλλοι κοντάκια. Οἱ θῦρες τοῦ φούρνου εἶχαν σπάσει ὀλότελα. Στὰ κεραμίδια του εἶχαν ἀνεβεῖ παιδιά καὶ ρίχναν πέτρες. Ἡ παράγκα τοῦ ἔβραϊοῦ εἶχε γίνει σωρὸς ἀπὸ παλιοσάνιδα καὶ τ' ἀμέτρητα ποδάκια πατοῦσαν σὰ κινεμένα ζαχαρωτά. Μιὰ κραυγὴ ἀκουγότανε μετὰ ὅμοια κατάληξη πού τ' αὐτὸ τοῦ Σέργιου δὲν τὴν χώνευε γιὰ νὰ βγάλει

νόημα.

Εἶχε χάσει τὴν ἔννοια τῆς ζωῆς ὁ Σέργιος. Ἐνα ἀκατανίκητο αἴσθημα περιέργειας καὶ φόβου τὸν κατάλαβε καὶ ἀγωνιοῦσε νὰ μὲνει ἔτσι ἀκίνητος μπροστὰ σὲ μιὰ τεράστια συναρπαστικὴ εἰκόνα μυστηρίου. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή ἀντελήφθηκε πίσω ἀπὸ μιὰ γωνιά τὸν λιγνὸ σπανὸ ἠλεκτρολόγο, μετὰ τὴν περιέργη ἐκφραση, πού ἔτρεχε κρατώντας ἕνα κοντάκι μαζί μετὰ μιὰ ομάδα ἀπὸ στρατιῶτες πού εἶχαν χάσει τὶς σκούφιες τους.

Κάποια ὁρμὴ γιγαντώθηκε ἐντὸς του κι' ἡ ναρκωμένη ἀπ' τὴν ἀρρώστεια ὑπαρξή του γιόμισε ἀπὸ ἐνδιαφέρο. Σούρθηκε νὰ φτάσει ἡ παλάμη του εἰς τὸ χερούλι τοῦ παράθυρου. Τώρα ὁ σπανὸς εἶχε χωρίσει ἀπ' τοὺς στρατιῶτες καὶ ἔστεκε στὴν ἀπέναντι γωνιά δισταχτικὸς. Ὁ Σέργιος αἰσθάνθηκε ἀκίνητη τὴν παραλυσία του. Φώναξε νύχρονταν κάποιος νὰ τοῦ ἀνοίγει μὰ κανεὶς δὲν ἀπαντοῦσε. Σὲ κάμποσα λεπτά τῆς ὥρας ὅμως ὕστερα ἀπὸ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια, χούφτιασε τὸ χερούλι, κρεμάστηκε μετὰ ὅσο βάρος εἶχε τὸ κορμί του κι' ἔννοιωσε πὼς κατάφερε τὴν στροφή. Χωρὶς νὰ περιμένει ἔτσι ξαφνικὰ τὸ ἀνοιγμα, τρώμαξε στὸν βορόντο πού ἔκαναν τὰ δυὸ παραθυροφύλλα τῶν τζαμιῶν, χτυπώντας δαιμονισμένα στὶς γωνιὲς τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῖχου, σπρωγμένα ἀπὸ ἕναν τρελλὸ ἀγέρα πού φουσομανοῦσε.

Μὰ ὁ ἔξω θόρυβος ἦταν ἀνώτερος κάθε ἄλλης προσοχῆς. Τὰ μάτια ζαλίζονταν μπροστὰ σ' ἕνα μέρδεμα χιλιάδων ὄντων πού ἀλληλοσπαράζόντουσαν. Οἱ κραυγές, ἔλεγε, καὶ φτάναν ὡς τ' ἀμέτρητα οὐράνια...

Ἄλλη μιὰ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια τοῦ παράλυτου τὸν ἔφερε στὴν ἀπλόχωρη ποδιά τοῦ παράθυρου. Ἐρριξε τὸ κεφάλι του ἔξω καὶ παρατήρησε πὼς ὄλος ὁ ἀπέραντος ἐκεῖνος γρανιτοστρωμένος δρόμος παρουσίαζε τὴν ὅμοια ὄψη. Γρήγορα ἀνακάλυψε τὸν σπανὸ ἠλεκτρολόγο στὴν ἴδια θέση καὶ διψώντας μιὰ παραμικρὴ ἐξήγηση ὑψωσε λίγο τὸ χερὶ του στὸν διπλάνο τοῖχο καὶ φώναξε ὅσο πιὸ δυνατὰ μποροῦσε.

Ἡ βραχνὴ αὐτῆ φωνή του δὲν ἀκούστηκε βέβαια ἀπὸ κανένα...

Κεῖνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα κάτι ἔννοιωσε νὰ βουτίζει πλάι στὸ κρανίον του. Κι' ὥσπου νὰ καλοκαταλάβει, ἕνα βαρὺ κομμάτι εἶχε σπηνῶσει στὸ κεφάλι του καὶ τοῦ σπάρραζε τὸ μυαλό... Τὸ αἷμα ἀστραπιαία κατρακύλησε κάτω ἀπ' τὴν ποδιά τοῦ παράθυρου κι' ἔβαψε σὲ μιὰ κάθετη γραμμὴ τὸν λευκὸ τοῖχο. Κάτι προσπάθησε νὰ πεῖ, ἕνα δάκρυ κατρακύλησε ἀπ' τὰ θολὰ του μάτια, κι' ἔπειτα εἶχε σβῆσει πιά γι' αὐτὸν κάθε νόημα ἀπ' τὴν δημοσιογία. Τὸ κορμί του κλονίστηκε κι' ἔπεσε μετὰ τὸ κεφάλι κρεμασμένο, στὴν ποδιά τοῦ παράθυρου... Ἐξω κανεὶς ἀπὸ κείνον ὄλο τὸν ὄχλο πού ἀλληλοσπαράζονταν δὲν ἔδωσε προσοχή...

Ἐπὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰς βδομάδες ὅλα ἄρχιζαν νὰ ἡσυχάζουν.

Οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους πού κυκλοφοροῦσαν τριγύρω, χαμογελοῦσαν λὲς κι' οἱ ἀμέτρητοι σκοτωμοὶ τῶν ὁμοίων τους τοὺς εἶχαν φαιδρύνει. Σχημάτιζαν πάλι συγκεντρώσεις καὶ φώναζαν

Όλοι τους σύμφωνοι μιὰ κραυγή, χωρίς νὰ ἐμποδίζονται ἀπὸ κανέναν. Κι' ἂν τύχαινε νὰ προσέξει ὁ περαστικὸς διαβάτης καὶ μιὰ μικρὴ λεπτομέρεια, θ'ἄβλεπε πὼς σ' αὐτὸν τὸν ἀπέραντο γρανιτοστρωμένο δρόμο εἶχαν ἀλλάξει ὄνομα. Κανείς δὲν τόλμησε νὰ ἀρνηθεῖ τὶς πρόχειρες κακοφτιασμένες πινακίδες πὺν εἶχαν ἀντικαταστήσει τὶς παλιές...

ΣΩΤΟΣ ΚΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Θὰ πεθάνω ἕνα σούρπο θολό. Θ'ἄνε βράδυ
ριγηλὸ πὺν θὰ ὑψώσω τὴ Σφίγγα μου πάνω
—σχέδιο τῆς ψυχῆς μου καταπληκτικὸ στὸ σκοτάδι
ἀκαθόριστο, πλάνο!

Ὅπως πάντα ἕνας ἄνεμος θὰ φυσάει, ἕνα ἀγέρι
κι' ἀδιάφορη ἢ νύχτα θὰ περάσει σοφράνο,
δὲν θὰ σβύσει ὁ ἥλιος, δὲ θὰ πέσει ἕνα ἀστέρι
πὺν ἐγὼ θὰ πεθάνω.

Τὰ καράβια θὰ πλέουνε. Τὸ πουλὶ δὲ θὰ ξέρει
πὼς γιὰ πάντα ὁ κόσμος ἔχει σβύσει γιὰ μένα,
ἄλλη ἄνοιξη θ'ἄρθει, ἄλλος Μάης θὰ φέρει
πάλι ρόδα βαμμένα...

... Σ' ἕναν δρόμο μονάχα σιωπηλὸ ἀγαπημένο
ἀκατάληπτα θὰ σκούζει μιὰ μαντέμινη βρύση
διηγώντας μονάχη τῆς παραμύθι θλιμμένο
πὺν ἐγὼ θ'ἄχω σβύσει...

Μόνον αὐτὴ κι' ἢ μανούλα μου πὺν ἤξερε πόσο
μὲ τραβοῦσαν τὰ σούρουπα, τὰ φεγγάρια—ὦ Μάνα!—
τὰ γλυκὰ ξεπορτίσματα τῆς ἀγάπης, κι' ὡς τόσο
τὰ θαμπὰ καὶ τὰ πλάνια.

Θὰ πεθάνω—γιὰ ἔρωτα καθὼς μιὰ βραδυὰ θὰ πηγαίνω
σάν 'να ὤμορφο ἀγρίμι πὺν τὸ τραβάει τὸ νεράκι—
θὰ μὲ σκούζει παράξενο ἕνα πουλὶ χτυπημένο:
ἢ ἀγάπη—γεράκι...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

EDGAR POE

Η ΚΟΙΜΙΣΜΕΝΗ

Τὸ μεσονύχτιο τοῦ μηνὸς Ἰουνίου
στέκω κάτω ἀπ' τὴ μουσικόπαθη σελήνη.
Ἕνας ὀγκρὸς ἀτμὸς ὀπιωμένος καὶ θολὸς
ἀπ' τὸ χρυσὸ τῆς ἀναδύνεται τὸ γῦρο,
κι' ἀπαλοστάζοντας σταλαγματιὰ, σταλαγματιὰ
πάνω στὴν ἤρεμη βουνοκορφὴ,
στὴν παγκόσμια κοιλάδα μουσικὰ
καὶ ναρκωμένα ἔτσι γλυστρά.
Τὸ δεντρολίβανο τὸν τάφο χαιρετᾷ,
τὸ κρῖνο πλέει πάνω στὰ νερά,
τὸ στήθος του τυλίγοντας μὲ πάχνη,
τὸ ἐρείπιο σ' ἀνάπαυση βυθᾷ:
ὁμοια μὲ τὴ Λήθη ἢ λίμνη, νά!
συνειδητό, λαφρὸ ἕναν ὕπνο σὰ νὰ παίρνει
καὶ γιὰ τὸν κόσμον ὄλο δὲν ξυπνᾷ.
Πᾶσα κοιμᾶται ὁμορφιά, κοίταξε κεῖ
στὸ μέρος ὅπου ξαπλωμένη,
(μὲ τὰ παραθυρὰ τῆς ἀνοιχτὰ στοὺς Οὐρανοὺς)
ἢ Ρένα μὲ τὰ πεπρωμένα τῆς κοιμᾶται.

Λαμπρὴ κυρὰ εἶναι τάχατες σωστὸ
τὸ παραθυρὶ πρὸς τὴ νύχτα αὐτὸ ἀνοιχτό;
Οἱ τρελλαγέρηδες ἀπ' τὴ δεντροκορφὴ
μέσ' ἀπ' τὰ κάγκελά του πέφτουν γελαστοὶ—
Μᾶγο πλήθος χωρὶς κορμὶ
ἐντὸς κι' ἐχτὸς στιφογυρνοῦνε
στὴν κάμαρά σου, τραβοκοποῦνε
τὸ παραπέτασμα τῆς κλίνης σου ἔτσι,
ἀπότομα ἔτσι—τρομαχτικά—
πάνω ἀπ' τὰ βλέφαρα τὰ κλειστά,
τὰ βλέφαρά σου τὰ κροσσωτά,

πού κάτωθι τους ναρκωμένη
 ή ψυχοϋλα σου είναι κρυμένη.
 Πάνω στο πάτωμα, στους τοίχους κάτω,
 οί σκιές, φαντάσματα, σκώνονται, πέφτουν!
 Ἐγαπημένη κυρά δέ φοβάσαι;
 Γιατί και τί νείρεσαι ἐδῶ;
 Σίγουρα σὺ θάρθεις ἀπὸ
 μακρυσμένες θάλασσες πέρα,
 θαῦμα στῶν κήπων τὰ δέντρα αὐτῶν!
 Κι' εἶναι παράξενη τόσο ἡ χλωμάδα σου,
 παράξενο και τὸ ντύσιμό σου
 και παράξενο ἀκόμα περισσότερο
 τὸ μακρὸς αὐτὸ τῶν μαλλιῶ σου
 κι' ἡ ἀτάραχη αὐτὴ ὄλη ἡ σιωπή.

Κοιμάται ἡ κυρά. Νὰ μποροῦσε βαθὺς
 νὰ τῆς εἶταν ὁ ὕπνος ὁ διαρκής.
 Ὁ οὐρανὸς στὴν ἄγια του προστασία
 τὴν κρατᾶ, κι' ἡ κάμαρα αὐτὴ εἶναι ἀλλαγμένη
 σὲ μιὰ πιὸ ἁγιασμένη, κι' αὐτὸ
 τὸ κρεβάτι, σ' ἓνα πιὸ μελαγχολικό.
 Παρακαλῶ τὸ Θεὸ νὰ μποροῦσε νὰ μείνει
 ἔτσι πού εἶν' ξαπλωμένη, δίχως ποτέ
 ναοίξει τὸ μάτι τὰ φαντάσματα ἐνῶ
 μὲ τίς σκοτεινὲς πτυχὲς θὰ περνοῦνε.

Ἐγαπημένη, κοιμάται! Νὰ μποροῦσε βαθὺς
 νὰ τῆς εἶταν ὁ ὕπνος ὡς εἶναι τώρα
 ξεκουραστικός. Μαλακὰ νὰ γλυστροῦνε
 τὰ σκουλίκια τριγύρω τῆς. Θάνοίξει γι' αὐτὴν
 μακρὰ πέρα μέσα στὸ δάσος
 τὸ σκοτεινὸ και τὸ γερασμένο,
 κάποιος τάφος ψηλὸς πού συχνὰ
 μὲ τρανταγμὸ τῶν θυρῶν του τὰ μαῦρα
 και τὰ φτερωτὰ τὰ στεφάνια
 ἔκλεισε θριαμβικὰ πίσωθε ἄπο
 τὰ λείψανα τῆς μεγάλης γενιᾶς τῆς
 τὰ μὲ λοφία στολισμένα.
 Μοναχικὸς ἓνας κι' ἔρημος τάφος
 πού στὰ θυρόφυλλά του ἔρριχνε πάνω
 ὀκνές, ὅταν εἶταν παιδί, τόσες πέτρες,
 και πού τώρα πιά δὲ θὰ μπορέσει
 ἀπ' τὴ βουερὴ του τὴ θύρα
 ἠχῶ νὰ βγάλει καμμία.
 Καί, τῆς ἁμαρτίας φτωχοπαίδι,
 στὴ σκέψη νὰ τρέμει, μὴν εἶναι
 κεῖ μέσα οἱ νεκροὶ πού βογγοῦνε.

Μεταφρ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

BERNARD FA'Y

Η ΤΩΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Ἐάν ἤθελε νὰ κρίνει κανένας τὴν ποίηση μας σύμφωνα μὲ τὰ
 βιβλία ὅσα βλέπει στὶς βιτρίνες τῶν βιβλιοπωλείων θάβρισκε μόνο
 χάος. Γράφουν, πλουτοῦν, ἀγοράζουν στὴ Γαλλία κάθε εἶδος ποίησης,
 ἀπὸ βαβυλωνιακὰ και χιτιτικὰ ποιήματα ἕως πρόξες γιὰ χροῖση τοῦ
 ἔτους 2000. Γιὰ νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψει μας μόνο τὸ Παρίσι, κάθε
 τάξη και κάθε μερίδα ἔχει σ' αὐτὸ τὴν ποίησή της. Ἡ δεξιὰ μοναρχική
 εἶναι κλασσικὴ και ἀκολουθεῖ τὴ σημαία τοῦ Ρασίν, τοῦ Μω-
 ρεᾶς και τοῦ I. Γκασκέ, οἱ κομμουνιστὲς και οἱ σοσιαλιστὲς προ-
 σπαθοῦν νὰ καταρτίσουν μιὰ ποίηση νατουραλιστικὴ, τὸ Πανεπι-
 στήμιο ὡς σῶμα φαίνεται νὰ εἶναι ρωμαντικὸ (δὲν λένε νὰ ιδρῶσουν
 ἔδρα Βίκτωρος Οὐγκώ στὴ Σορβόννη), σιὰ περισσότερα καθολικὰ και
 μετριοπαθὰ περιβάλλοντα ἡ ἐπιρροὴ ἑνὸς συμβολισμοῦ σωφρονισμένου
 διατηρεῖται χάρη στὸ Ζαίμ, Κλώδελ, κι' ἀκόμα τὸν Ἄνρι ντὲ Ρεννιέ
 (μάρτυρας ἡ Ἐπιθεώρηση τῶν δύο Κόσμων). Ὅλες αὐτὲς αἱ ποιή-
 σεις συνυπάρχουν, συναγωνίζονται, ἀναμιγνύονται, ἀγνοοῦνται ἀνα-
 μεταξύ τους. Δὲ συμφωνοῦν παρὰ μονάχα γιὰ νὰ κεραινοβολήσουν
 τὰ ἔργα τῶν νεωτέρων στοὺς ὀλοῖους ἀποδίδουν, ἀσυναρτησία, πα-
 ραδοξότητα κι' ἀνοησία.

Μὲ τὴ σειρά τους κι' αὐτοὶ ἀρνιοῦνται συνολικὰ τοὺς ἀρχαιοτέ-
 ρους μὴ βλέποντας παρὰ μονάχα φλυαρία μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς σω-
 ροὺς τῶν στίχων.

Τὰ χρόνια πού πέρασαν ἀπὸ τὸ 1918 δὲν καλλιτέρεψαν αὐτὴ
 τὴν κατάσταση. Ἡ ἀντίθεση μένει πάντα ὀξεῖα ἀναμεταξὺ τῶν γε-
 νεῶν κι' οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κριτικὸς κάνουν θόρυβο τριγύρω
 τῆς (κοίταξε Φιλολογικὲς Παρέες ὑπὸ Π. Λασσέρ και ἄρθρα τοῦ Μ. ντὲ
 Πιερροφὲ στὴν Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων). Πολλὲς αἰτίες ὑπάρ-
 χουν γιὰ τὴν ἐπιμήκυνση αὐτῆς τῆς κρίσης πού διαρκεῖ ὄσο κι' ἡ πο-
 λεμικὴ κατάσταση πού ἀπὸ τὸ 1914 δὲν τελείωσε στὴν Εὐρώπη.

Ἐυποψίες, ἐχθροπραξίες, μίση βασιλεύουν ἀπάνω στὴν Ἐπειρὸ
 μας. Τὰ σύνορα εἶναι χάλκινα τεῖχη ἀδιαπέραστα κι' ἀμέτρητοι κα-
 νονισμοὶ μᾶς βαραίνουν. Ἐλάχιστα ἀπὸ τ' ἀντικείμενα πού ἔτειναν
 νὰ τρελλάνουν, ν' ἀπελπίσουν, νὰ ὀθήσουν τοὺς νέους στὴν ἐπανά-
 σταση ἀφαιρέθηκαν. Τὸ ἐναντίο. Τὰ μιλιέ πού ἀπὸ τριῶν αἰῶνων
 στάθηκαν οἱ τεχνίτες οἱ κανονιστὲς τῆς λογοτεχνίας μας, οἱ τά-
 ξεις ἐκεῖνες τῶν εὐπορῶν και γραμματισμένων ἀστῶν, τσακίστηκαν
 και ἀκρωτηριάστηκαν σ' ὄλη τὴν Εὐρώπη.

Στὴ Γαλλία ὅπου ὑπόφεραν λιγώτερο ἡ κατάσταση τῶν ἔγινε
 ἀμφίβολη. Δὲν εἶναι ἐκπληκτικὸ ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν νεωτερι-
 στῶν και τῶν «ὑπερβολικῶν» βγαίνουν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ σημερινὴ κρίση τῆς ποίησης εἶναι
 φαινόμενο ἀστικὸ ὅπως ἡ «Ντατὰ» στάθηκε σχολὴ ἀστικὴ. Ἡ βία

αυτή, ή εύσυνείδητη αυτή ύπομονή μέσα στην καταστροφή και την άρνηση είναι αντιστραμμένες μονάχα οι αρχαίες αστικές γαλλικές ιδιότητες με τη σοβαρότητά τους και το γούστο να καλοκάμουν ότι κάνουν.

Οί νέοι λοιπόν αυτοί δέν έπρεπε να είναι τόσο μυστηριακοί για τους προεστυτέρους των. Ο πόλεμος μόνο τους κατάστησε ακατάληπτους έκμηδενίζοντας πολλές γενεές και αφαιρώντας έτσι τα ένδιαμασα.

Στό 1918 δέν υπήρχαν πιά άντρες τριαντάρηδες, αλλά στρατηγολί έξηντάρηδες και νεοσύλλεκτοι δεκαοχτάρηδες.

Ο έφηβος βρισκόταν κατάντικρα προς το γέρο.

Έτσι οι σχολές διαδέχθηκαν ή μιὰ τη άλλη με καταπληκτική ταχύτητα.

Ο κυβισμός άνθουσε κατά το 1917—18. Είχε άληθινούς ποιητές όπως ο Σαντράρς, ο Ρεβερντινύ πρό πάντων ο Ζακόμπ.

Έξυπηρετιόταν από συγγραφείς έξαιρετικά προικισμένους, όπως ο Κοκτώ που μπορεί βέβαια να θεωρηθεί ως ο ανακαινιστής του θεάτρου στη Γαλλία (Παντρεμμένοι του Πύργου Αίφελ 1921, Ρωμαίος και Ιουλιέττα 1924). Νέοι όπως ο Ραδιγκέ του συνείσφεραν πνεύμα μεγάλωρης οξύτητας. Προαναγγελοόταν μιὰ ποίηση δημιουργίας πολυ διανοητικής που έδινε ήδη αξιοσημείωτα έργα. Όμως αυτά μεταστράφηκαν ξαφνικά κι ή γαλλική ποίηση γνώρισε μιὰ από τις πιό περιέργες και δυνατές κρίσεις απ' όσες πέρασε.

Κατά το 1917 γεννήθηκε στη Ζυρίχη ένα τέρας ονομαζόμενο «Νταντά» του οποίου οι γονείς στάθηκαν ένας Ρουμάνος (Τζάρας), ένας Άλσατος γερμανός (Αρπ) και ένας γερμανός (Χύλζενμπεκ). Ο όμιλος αυτός λανσάρισε μιὰ θεωρία που ή επιτυχία της έγινε πολυ γρήγορα λαμπρή και σκανδαλώδης. Συνάντησε στη Γαλλία έτοιμο για τη διάδοσή της έναν πυρήνα νέων προικισμένο με διανοητικότητα τόσο καλή όσο και αισθηματικότητα και πολυ γρήγορα έγινε αντιληπτό ότι ανταποκρινόταν προς κάποιον βαθύτατο ένστικτο των νέων.

Η σχολή αυτή στάθηκε κατ' αρχάς μιὰ έξακολούθηση μόνο του φιλολογικού κυβισμού, μιὰ απόπειρα δημιουργίας ένός αντίθετου κόσμου προς τον υλικό και χειραφετημένο από την κηδεμονία του, όμως γρήγορα έκδηλώθηκε σε μιὰ επανάσταση κατά του κυβισμού και κατά παντός άπάνω στη γή. Η Δαδά άρνήθηκε όχι μόνο, την αξία και την ύπαρξη των πραγμάτων αλλά των πάντων: Κοινωνίας, δημοσίου, λεξιλογίου, διανοητικότητας, λογοτεχνίας. Στάθηκε ένα είδος άπώτατης άκριας του ρωμαντισμού, έπειδή ανακήρυττε την πτώχευση, του λογικού και της κοινωνίας ανακήρυττε ότι άμα εΐταν κανένας ποιητής ότι έλεγε αυτόματα εΐταν και ποίηση. Αυτό εΐταν ή βεβαίωση της άπόλυτης ύπεροχής της εμπνευσης. Η Δαδά δε ζητούσε να γίνει καταληπτή αλλά να επλήξει.

Κρίνοντας ότι όλες μας οι λέξεις, ο πολιτισμός δλόκληρος εΐταν μόνον μιὰ άπάτη και παρεξήγηση είχε την αξίωση ότι σκοπός της εΐταν μόνο μιὰ παρεξήγηση «παραδεκτή». Μερικοί από τους συγγρα-

φείς αυτούς έδωκαν έργα άληθινά ώραία: Τα λυρικά ποιήματα του Τζάρα οι «Μαγνητικοί άγροί» (1920) του Μπρετόν και του Σουπω άναμφιβόλως θά μείνουν. Ο Πώλ Έλυάρ έγραψε μικρά ποιήματα άλησμόνητα. Όμως το κοινό γνώρισε από τη Δαδά τις κραυγές της μονάχα: δημόσιες συγκεντρώσεις, μανιφέστα, δίκη του Μπαρρές κ. λ. π. Εΐδε σ' αυτήν έναν όμιλο δαιμονισμένο που παραινόμεναι για ρεκλάμα, για δράμα, άπελπισία και θανάσιμη δόξα.

Ο κόσμος των γραμμάτων επηρεάστηκε πολυ από τη Δαδά. Το φαινόμενο παρουσιάζόταν άπότομα.

Από την άποχώρηση του Ρεμπώ και το θάνατο του Λωτρεαμόν μπορούσε κανένας να προβλέψει ότι ένας τέτοιον είδους σπασμός θά έκδηλωνόταν στη Γαλλία. Οι έξημμένες φιλοδοξίες, οι απαιτητικές άνάγκες, ή αισθητικότητα έξοχη έως το βάσανο, ο άφηρημένος αυτός ιδεαλισμός βαθύς κι επαναστατημένος, ο λαίμαργος αυτός κι άξεχώριστος μυστικισμός, όλα τούτα που τα καλλιουργούσαμε και που δέν εύρισκαν τίποτα να ίκανοποιηθούν, έπρεπε να τελειώσουν, τη μέρα εκείνη όπου ένα οιαδήποτε μέρος του πολιτισμού μας θά ύποχωρούσε σε μιὰ κήρυξη πτωχεύσεως.

Ο τόπος μας εργάζοταν για να δημονοργήσει θαύματα κομψότητας κι αισθητικότητας όσα καμμιά φυλή από την εποχή των Έλλήνων δε γνώρισε, όμως σύγχρονα καθώριζε και την κοινωνική τάξη την πιό άκριβή, την πιό σκληρή, την πιό άυστηρά συγκεντρωμένη, έννοποιημένη που γνωρίσαμε. (Από την εποχή του Ναπολέοντα δέν παύσαμε να οργανώνουμε και να πειθαρχούμε δλοένα στενότερα τη Γαλλία). Εΐταν αυτό μιὰ καταδίκη σε θάνατο του ότι εΐχαμε καλύτερο.

Η στάση αυτή γιατί τέτοια στάθηκε ή Δαδά, ώδήγησε στην καταστροφή μερικά από τα εγγενέστερα πνεύματά μας του καιρού αυτού, τα βοήθησε και τα ώθησε στην έξαφάνιση. Εΐναι στιγματισμένη από αίμα που την κάνει να λάμπει και έξ αιτίας τούτου μίλησα γι' αυτήν.

Η Δαδά έκαμε τόσο θόρυβο ώστε χάθηκε μέσα σ' αυτόν. Η κατάρα «θα πεθάνω» είναι φοβερή κι ώραία όταν προηγείται από το θάνατο, αν είναι μέσο ζωής καταντά στενοχωρητική σά θέατρο.

Η Δαδά χάθηκε από τον έαυτό της διαρκώντας όμως κατάντρεφε πολλά τριγύρω της. Έδωσε μιάν άκριβή μορφή στις άηδίες μας. Ωθώντας στην άκριά του το ρωμαντισμό τον έκλεισε και κατάστησε και τον πιό λαμπρό όπως της Ντέ Νοάγι άηδιαστικό.

Δε μās άφησε παρά δύο μόνο καταφύγια ή τον εύγενικό θρίαμβο της πνευματικότητας όπως βρίσκεται στην «Υπεράσπιση του Ταρτούφφου» του Μάξ Ζακόμπ και τα «Θέλητρα» του Βαλερόν ή την ήδονή εκείνη του κορμιού, όχι εγκαταλειμένο στην ήδονή όπως θά μπορούσε να είναι στα 1913, αλλά ένεργατικού, τεντωμένου που άπολαμβάνει τόσο την κούραση όσο και το πλάτεμά του όπως φαίνεται στην άθλητική ποίηση γεννημένη τώρα τελευταία από ένα είδος αντίδρασης ένάντια στη θανάσιμη μυρωδιά που ξεχυνε ή Δαδά.

Ὁ Ἄνρὺ δὲ Μοντερλιὰν ἦρθε νὰ φέρει στὸ εἶδος αὐτὸ ἰδιότητες μεγαλόπρεπες ποιητὴ πού δὲν ὑπηρετεῖται πάντα ἄξια ἀπὸ τὴ διανοητικότητά του. Ἄν τὰ δύο αὐτά, εἶδη ποιήσεως εἶναι ἀνθηρὰ καὶ ἐλωφελήθησαν ἀπὸ τὴν κρίση, μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι παντοῦ αἰσθάνθησαν τὴν ἐπιρροή της, (ἀπόπειρα δημιουργίας ἐπιγραμματικῆς ποίησης, τὸ χάϊκάϊ, ἡ μόδα τῶν τετραστίχων ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ «Βράδια τῆς Πετροπόλεως» ἀληθινὸ ἀριστούργημα τοῦ Σαλὺ εἶναι τὰ πιὸ ἐπιτυχημένα).

Μὲ τὴ σειρά τους ὁ κυβισμὸς κ' ἡ Λαδὰ μ' ὅτι εἶχαν μεγαλεῖτερο καὶ μ' ὅτι εἶχαν ἀπεχθέστερο χρησίμεψαν νὰ κρατήσουν στὴν κατεύθυνση καὶ τὴ δύναμή της τὴν ὥθηση πού ἔδωκε ὁ Ρεμπώ στὴ γαλλικὴ ποίηση, τὸ πνευματικὸ αὐτὸ κυνήγι γιὰ ἀναζήτηση τοῦ ἔσωτερικότερου κόσμου τοῦ ἐλευθερώτερου καὶ πιὸ καθαροῦ. Χωρὶς ἀμφιβολία οἱ δύο αὐτὲς σχολὲς σκοίντησαν τοὺς συγγραφεῖς στὴν ἀπομόνωση καὶ στὸν ἀτομικισμὸ ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι μεγάλο δυστύχημα ἀπὸ ποιητικῆς ἀποψης.

Τὸ πᾶν δὲν εἶναι δυνατὸ οὔτε πρέπει νὰ εἶται νοητὸ ἀπὸ ὅλους. Εἶναι καλὸ νὰ ὑπάρχουν σύνορα καλὰ χαραγμένα.

Μιὰ ποίηση πού θέλει νὰ ἀρθεῖ ὑψηλὰ δὲν μπορεῖ ν' ἀποτείνεται σὲ κοινὸ πολὺ πολυάριθμο. Μιὰ τέτοια πειθαρχία ἀξάνοντας τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ποιητῆ καὶ τονώνοντας τὴν προσωπικότητά του εἶναι μιὰ πειθαρχία μεγάλης ἐποχῆς.

Ἄν παρατηρήσουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν ποιητῶν μας, τὴν ποιότητά τους καὶ τὰ ποιητικὰ εἶδη πού καλλιεργοῦν πρέπει νὰ σκεφθοῦμε ὅτι ἡ Γαλλία σπάνια γνώρισε μιὰν ἀνάπτυξη καθαρῆς ποίησης (δηλαδὴ ξεχωρισμένης ἀπὸ τὸ ρητορισμὸ, τὴ μουσικὴ καὶ τὸ θέατρο) πού μπορεῖ νὰ παραβληθεῖ μ' αὐτὴν πού σήμερα θαυμάζομε.

Ἄπὸ τὸ δέκατο ἔβδομο αἰῶνα ποτὲ δὲ δημιουργήσαμε ποίηση τόσο προσωπική, τόσο δυνατή, τόσο ἀρρενωπὴ τόσο δική μας.

(Μετ. Α.)

JULES SUPERVILLE (1)

Εἴμαστε κ' οἱ δυὸ ἐκεῖ καθὼς μπροστὰ στὴ θάλασσα
κάτω ἀπὸ τὸ ἀλάτινο προχώρημα τῶν ἀναμνήσεων.

Ἄπὸ τὸ ἀέρινό σου καπέλλο ἕως τὰ σχεδὸν πουντερὰ τακούνια
σου εἶσαι ἀλαφρῶ κ' εὐαίσθητη

λὲς καὶ τὰ πουλιὰ τ' αὐλακωμένα ἀπὸ τὸ φῶς τῆς πατρίδας σου
ἀνέβαιναν τὸ ρεῦμα τῶν ὄνειρων σου.

Α! θὰ ἤθελες νὰ ρίξεις γέφυρες ἡλίου ἀνάμεσα σὲ τόπους πού
ὠκεανοὶ χωρίζουν καὶ κλίματα

καὶ πού θ' ἀγνοηθοῦνε πάντα μεταξὺ τους.

Τὰ βράδια τοῦ Μοντεβίδεο δὲ θὰ στεφανωθοῦν ἀπὸ τοὺς οὐράνιους
Πυθωναίκοις ροδῶνες,

τὰ βουνὰ τοῦ Ἰανείρου πάντα καυτερὰ καὶ ποτὲ καμένα δὲν θὰ
ὠχριάσουν κάτω ἀπὸ τὰ λεπτὰ δάχτυλα τοῦ γαλλικοῦ χιονιοῦ,

καὶ δὲν θὰ μπορέσεις ν' ἀκούσεις, ἔξω μέσα στὴν καρδιά σου

τὴν πλημύρα τῆς ἀργεντινῆς βρώμης

οὔτε νὰ σχηματίσεις ἓνα μονάχα ἔρωτα, μ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς
ἔρωτες πού κλιμακώνουν τὴν καρδιά σου,

καὶ πού οἱ χίλιοι καπνοὶ τῶν δὲ θὰ ἐνωθοῦν ποτὲ στὸν κορμὸ

ἐνὸς μονάχα καπνοῦ.

Τὰ γυήγορα σου βλέφαρα ἄς τὸ δεχτοῦν, ὦ ἀπελπισμένη τῆς
ἔκτασης!

Μὴ θλίβεσαι ἐσὺ πού τὸ βάσανό σου δὲ φτάνει καθὼς
τὸ δικό μου ὡς τὶς ἐποχὲς πού τρέμουν πίσω ἀπὸ τοὺς ὀρίζοντες,

δὲ γνωρίζεις τί εἶναι ἓνα κῦμα νεκρὸ ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια
πού ξαναζεῖ μέσα μου γιὰ νὰ ξαναπεθάνει πάλι,

οὔτε ὁ ἀκίνητος κορυθαλὸς ἀπὸ πολλὰς δεκάδες πού γίνεται
μέσα μου ἓνας νέος κορυθαλὸς,

μὲ μιὰ γλήγορη γλήγορη καρδιά,

βιαστικὰ νὰ τελειώνει

μὴ θλίβεσαι, ἐσὺ ἡ ὁποία βλέπεις στὴ νύχτα μιὰ φίλη πού μαγεύει
τὸ ἀκονισμένο ἀπὸ τὸ πέσιμο τῆς μέρας χαμογελοῦ σου,

στὴν ἀρματωμένη μ' ἀναρίθμητα ἀστέρια νύχτα, τὴ μυρμηγ-
γιασμένη ἀπὸ αἰῶνες,

πού μ' ἀναγκάζει γιὰ νὰ μετρήσω τὴν ὁρμή της,

ν' ἀναποδογυρίσω πίσω τὸ κεφάλι

ὡς κάνουν οἱ νεκροί, ἀγάπη μου,

ὡς κάνουν οἱ νεκροί.

(* Ἀποβάθρες)

(μετ.) Ξ.

(1) Ὁ Ζουλ Σούπερβιλ γεννήθηκε στὰ 1884 στὸ Μοντεβίδεο· σπούδασε στὸ Παρίσι καὶ ταξίδεψε στὴν Εὐρώπη κ' Ἀμερικὴ. Ἔχει γράψει ποιήματα πλατεῖας ἔμπνευσης· σχετικὰ μὲ τὶς μεγάλες πεδιάδες τῆς Νότιας Ἀμερικῆς Παμπάς.

Ἔργα του «Ποιήματα θλιβερῆς διάθεσης» (1919)—«Ποιήματα» (1919)—«Ἀποβάθρες» (1922) κ. λ. π.

ARTHUR RIMBAUD

ΠΕΖΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟ

Μόλις κατακάθισε η ιδέα του Κατακλυσμού.

Ένας λαγός στάθηκε ανάμεσα στα στάχνα και τα κινούμενα καμπανέλια και είλε την προσευχή του προς το ουράνιο τόξο ανάμεσα από το άραχνόδιχτο.

Ω, τὰ πολύτιμα πετράδια που κρυβόταν—τὰ λουλούδια που έβλεπαν ήδη.

Στὸ βρώμικο μεγάλο δρόμο τὰ τεζιάχια στήθηκαν και τράβηξαν τις βάρκες προς τὴ θάλασσα τὴν πατωματωμένη εκεί άψηλά καθὼς στις ζωγραφιές.

Τὸ αἷμα χύθηκε στὸ σπίτι τοῦ Κυανοπόγωνα, στὰ σφαγεῖα, στους τσίρκους όπου ἡ σφραγίδα τοῦ θεοῦ πελίδνωσε τὰ παράθυρα. Τὸ αἷμα και τὸ γάλα έτρεξε.

Οἱ κάστορες έχτισαν. Οἱ «ματσαγκράν» κίπνισαν στους καφε-νέδες.

Μέσα στὸ μεγάλο γυάλινο σπίτι που ακόμα στάλαζε τὰ πενθοφορεμένα παιδιὰ παρατήρησαν τις θανατώσιες εἰκόνες.

Μιὰ πόρτα χτύπησε και στὴν πλατεῖα τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ παιδί γύρισε τὰ μπράτσα, νοιωσμένα από τους άνεμοδειχτες και τους πανταχοῦ πετεινοὺς τῶν κωδωνοστασιῶν, κάτω από τὴ ραγδαία βροχή.

Ἡ Κα... έγκαθίδρουσε ένα πιάνο στις Ἄλπεις. Ἡ λειτουργία και οἱ πρώτες μεταλήψεις εορτάστηκαν στις εκατὸ χιλιάδες Ἅγιες Τράπεζες τῆς Μητροπόλης.

Τὰ καρβάνια έφυγαν. Καὶ τὸ Σπλέντιτ Ὅτελ χτίστηκε στὸ χάος μέσα τῶν πάγων και τῆς νύχτας τοῦ Πόλου.

Από τότε ἡ Σελήνη άκουσε τὰ τσακάλια νὰ πιπίζουν ανάμεσα στις έρημους τοῦ θυμαριοῦ και τὰ βουκολικά τραγούδια με τις όπλεις νὰ γρουνίζουν μέσα στὸ λειβάδι. Κατόπι μέσα στὸ βιολετί τὸ μπουμπουκιασμένο δάσος ἡ Εὐχαρις μου είπε πὼς είναι άνοιξη.

Ἄνάβρυνσε έλος—άφρέ, τρέχα άπάνω στη γέφυρα και πέρα άπάνω από τὰ δάση—μαῦρα υφάσματα και ὄργανα, άστραπές και βρογιές. άνεβαίνετε και κυλιέστε—νερά και θλίψες άνεβαίνετε και υψώνετε τους κατακλυσμούς.

Γιατί άφ' ότου διαλύθηκαν—Ω, οἱ πολύτιμες πέτρες που χώνονται, και τ' άνοιχτά λουλούδια!—είναι ἡ στενοχώρια. Κι' ἡ Βασίλισσα, ἡ Στριγλα που άνάφτει τὴν άνθρακιά της στη χύτρα τῆς γῆς δὲ θά θελήσει ποτὲ νὰ μᾶς διηγηθεῖ εκείνο που ξαίρει κι' εμεῖς άγνοοῦμε.

ENFANCE

I

Τὸ εἶδωλο αυτό, με τὰ μαῦρα μάτια και τὴν κίτρινη χαίτη, χωρίς γονιούς και αὐλή, πὸ εὐγενικό από τὸ μῦθο τὸ μεξικανικό και

τὸ φλαμανδικό. Τὸ κατατόπι του, κυανὸ και πρασινάδα άνόητα, τρέχει άπάνω σ' άμμονδιές ονοματισμένες, από κύματα χωρίς πλοῖα, μ' όνόματα άγρίως έλληνικά, σλαβικά, κέλτικα.

Στις παρυφές τοῦ δάσους—τ' άνθη τοῦ όνειρου κουδουνίζουν, ξεσπάνουν, φωτίζουν—ἡ Κόρη με τὸ πορτοκαλλένιο χεῖλι με τὰ σταυρωμένα γόνατα μέσα στὸ φεγγερὸ κατακλυσμὸ που άναβρύζει από τις πεδιάδες, γυμνότητα που σκιάζουν διαπερνοῦν και ντύνοῦν τὰ ουράνια τόξα, ἡ χλωρίδα, ἡ θάλασσα.

Κυρίες που στριφογυρνοῦν στις γειτονικές τῆς θάλασσας ταρατώσες, παιδιὰ και γιγάντισες περήφανες μαῦρες μέσα στα πράσινα γκριζα βροῦα, κοσμήματα ὄρθια άπάνω στὸ παχὺ έδαφος τῶν δασῶν και τῶν ξεπαγωμένων κηπαριῶν,—νέες μητέρες και μεγάλες άδερφές με τις ματιές γεμάτες πεζοπορίες προσκνημάτων, σουλτάνες πριγκιπέσσης τοῦ βήματος και ντυσίματος τυραννικῶν, μικρές ξένες και πρόσωπα γλυκῶς δυστυχισμένα.

Τί στενοχώρια ἡ ὥρα τοῦ «άγαπημένου κορμιοῦ» και τῆς «άγαπημένης καρδιάς»!

II

Αὐτὴ είναι ἡ μικρὴ νεκρή, πίσω από τις τριανταφυλλίες.

Ἡ πεθαμένη νέα μητέρα κατεβαίνει τὴν έξωτερική σκάλα. Τὸ άμαξάκι τοῦ εξαδέλφου φανάζει άπάνω στὸν άμμο. Ὁ μικρὸς άδερφός (είνε στις Ἰνδιές) εκεί, μπροστὰ στη δύση, άπάνω στη μικρὴ πεδιάδα τῶν γαρούφαλλων. Οἱ γέροι που τους έθαψαν όλότσιους μέσα στὸ πρόχωμα τῶν λευκῶν.

Τὸ σμῆνος τῶν χρυσῶν φύλλων περικυκλώνουν τὸ σπίτι τοῦ στρατηγοῦ. Εἶνε μέσα στὸ μεσημέρι. Ἄκολουθεῖ κανένας τὸ δρόμο τὸν κόκκινο γιὰ νὰ φτάση στὸ άδειο ξενοδοχείο. Ἡ έπαυλη πουλιέται, τὰ παντζούρια είναι ξεκορμασμένα. Ὁ έφημέριος θά πῆρε τὸ κλειδί τῆς εκκλησίας. Γύρω στὸ πάρκο, οἱ καλύβες τῶν φυλάκων είναι άκατοίκτητες. Οἱ φραγές είναι τόσο άψηλές που φαίνονται μονάχα οἱ βουερές κορυφές. Ἄλλως τε δὲν είναι τίποτα γιὰ νὰ ιδεῖς εκεί μέσα.

Οἱ πεδιάδες άνεβαίνουν προς τὰ χωρίς πετεινοὺς, χωρίς άμμώνια χωριάκια. Ὁ νεροφράχτης άφαιρέθηκε· ὦ, οἱ γολγοθάδες κι' οἱ μῦλοι τῆς ερήμου, τὰ νησιὰ κι' οἱ μυλόπετρες!

III

Μαγικά δέντρο βόιζαν. Οἱ πλαγιές λικνιζότιν. Ζῶα μυθικῆς κομψότητας κυκλοφοροῦσαν. Τὰ σύννεφα σωραζόταν άπάνω στην άνοιχτὴ θάλασσα τὴν καμωμένη από μιὰ αἰωνιότητα δακρῶν.

IV

Στὸ δάσος υπάρχει ένα πουλί που τὸ τραγοῦδι του σᾶς σταματᾶ και σᾶς κάνει νὰ κοκκινίσετε. Ὑπάρχει ένα ρωλόι που δὲ χτυπᾶ.

Ὑπάρχει ένα σκίσιμο γῆς με μιὰ φωλιά ζῶων άσπρων.

Ὑπάρχει ένας μητροπολιτικός ναός που κατεβαίνει και μιὰ

λίμνη πού ανεβαίνει.

Υπάρχει ένα μικρό άμάξι έγκαταλειμμένο στην πλαγιά πού κατεβαίνει τὸ μονοπάτι τρέχοντας κορδελλοστολισμένο.

Υπάρχει ένας θίασος μικρῶν ἠθοποιῶν ντυμένων πού φαίνονται ἀπάνω στὸ δρόμο ἀνάμεσα ἀπὸ τὶς ἄκρες τοῦ δάσους.

Υπάρχει τέλος ὅταν πεινᾶς καὶ διψᾶς κάποιος πού θά σέ διώξει.

V

Εἶμαι ὁ ἅγιος σὲ προσευχή ἀπάνω στὴν ταράτσα ὅπως τὰ ζῶα βόσκουν ἔως τὴ θάλασσα τῆς Παλαιστίνης.

Εἶμαι ὁ σοφὸς μὲ τὸ σκοτεινὸ ἐδώλιο. Τὰ κλαδιὰ κι' ἡ βροχὴ οἰχνοῦνται στὸ παράθυρο τῆς βιβλιοθήκης.

Εἶμαι ὁ πεζοπόρος τοῦ μεγάλου δρόμου ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ νάνα δάση, ὁ θόρυβος τῶν νεροφραχτῶν σκεπάζει τὰ βήματά μου. Βλέπω ὦρα πολλὴ τὴ μελαγχολικὴ χρυσὴ μουγάδα τῆς δύσης. Θὰ ἤθελα νὰ εἶμαι τὸ ἔγκαταλειμμένο παιδί ἀπάνω στὸν κυματοθραύστη τὸ φευγάτο στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ὁ μικρὸς δοῦλος πού ἀκολουθᾷ τὴ δεντροσοιχία πού τὸ μέτωπό της φτάνει τὸν οὐρανό.

Τὰ μονοπάτια εἶναι δύσκολα. Τὰ βουνάκια γεμίζουν ἀπὸ σπάρτα. Ὁ ἄερας εἶναι ἀκίνητος. Πόσο εἶναι μακρὰ τὰ πουλιὰ κι' οἱ πηγές. Ἴσως εἶναι τὸ τέλος τοῦ κόσμου προχωρώντας.

VI

Ἄς μοῦ νοικιάσουν ἐπὶ τέλους αὐτὸ τὸν τάφο τὸν ἀσπρισμένο μὲ ἀσβέστη μὲ τὶς γραμμὲς τοῦ τοιμέντου προεξέχουσες, — πολὺ μακρὰ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ.

Ἄκουμπῶ στὸ τραπέζι. ἡ λάμπα φωτίζει πολὺ ζωνρὰ τὶς ἐφημερίδες αὐτές, πού εἶμαι ἠλίθιος νὰ ξαναδιαβάζω, αὐτὰ τὰ χωρὶς ἐνδιαφέρον βιβλία.

Σὲ μιὰ τεράστια ἀπόσταση ἀπάνω ἀπὸ τὸ ὑπόγειο σαλόνι μου, τὰ σπία φυτεύονται, οἱ ὀμίχλες σωριάζονται. Ἡ λάσπη εἶναι κόκκινη ἢ μαύρη. Πόλῃ τερατώδης, νύχτα ἀτελείωτη.

Λιγότερο ψηλά εἶναι ὑπόνομοι. Στὰ πλάγια τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὴν πυκνότητα τῆς σφαιρας. Ἴσως οἱ ἄβυσσοι τοῦ κυανοῦ, πηγᾶδια φωτιᾶς. Ἴσως ο' αὐτὰ ἀπάνω τὰ ἐπίπεδα νὰ συναντιοῦνται σελήνης καὶ κομήτες θάλασσες καὶ μῦθοι.

Στὶς ὥρες τῆς πίκρας φαντάζομαι σφαῖρες ζαφειριοῦ μετάλλου. Εἶμαι κύριος τῆς σιωπῆς. Γιατὶ μιὰ ἐμφάνιση φεγγίτη νὰ πελιδνωθεῖ στὴ γωνιά τοῦ θόλου;

Μετ. Γ. Α.

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΦΑΝΑΡΙΩΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΦΑΝΑΡΙΩΤΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Ὁ φίλος ποιητῆς κ. Τέλλος Ἄγρας ἀγγίζει σὲ ἄρθρο του δημοσιεμένο σὲ προηγούμενο φυλλάδιο τοῦ Ρυθμοῦ ἓνα σπουδαιότατο ζήτημα: Τὸ Φαναριώτικο καὶ Πολίτικο μυθιστόρημα καὶ διήγημα.

Ἄν καὶ τὸ θέμα αὐτὸ θὰ τὸ ζετάσω στὴ μελέτη μου «Στερνοὶ Φαναριώτες λόγιοι» θαρρῶ σκόπιμο νὰ πῶ κι' ἔδῳ λιγοστὰ πράματα.

Κατὰ τὴ γνώμη μου πρέπει νὰ χωριστοῦν τὰ δυὸ αὐτὰ λογοτεχνικὰ τμήματα. Τὸ κωνσταντινουπολίτικο διήγημα καὶ μυθιστόρημα εἶναι νεώτερο καὶ γενικὸ τῆς Πόλης ἐνῶ τὸ φαναριώτικο εἶναι τοπικώτερο καὶ πρέπει νὰ φέρνει ἀρχαιότερο χαραχτήρα. Τὸ τελευταῖο πρέπει νάχει καὶ σχέση μὲ τὴ θρησκεία, τὸ Πατριαρχεῖο τὴν παλαιὰ φαναριώτικη κοινωνία, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμά της πού ἀπάνω τους ἡ ἐκκλησία ἐξασκοῦσε μεγάλη ἐπιρροή.

Κατὰ δυστυχία οἱ πηγές γιὰ νὰ μελετηθεῖ ἡ λογοτεχνία τοῦ παλιοῦ Φαναριοῦ εἶναι ἐλάχιστες. Πολλὰ ἔργα ἔμειναν μόνο χειρόγραφα πού κατὰ τὸ περισσότερο χάθηκαν καὶ δὲν εἶναι ν' ἀπορήσει κανένας ἀφοῦ καὶ σήμερα ἀκόμα ξακολουθοῦν νὰ χάνονται χειρόγραφα διαλεχτῶν λογοτεχνῶν. Πολλὰ ἀκόμα τέτοια ἔργα καὶ τυπωμένα εἶναι σχεδὸν ἀνευρετα.

Ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ἀθήνας εἶναι πολὺ φτωχὴ σ' αὐτὸ τὸν κλάδο ἀφοῦ καθὼς παρατήρησα τῆς λείπει ἀκόμα καὶ σειρὰ τῶν ἔργων τοῦ Τανταλίδη ποιητῆ προχτεσινού.

Βιβλία φαναριωτῶν καὶ ἴσως χειρόγραφα θὰ περιέκλειαν οἱ βιβλιοθήκες παλιῶν ἀρχιερέων καὶ πατριαρχικῶν ὀφφικιαλίων κατὰ δυστυχία ὅμως δὲν εἶναι γνωστὸ τὸ τί ἀπόγιναν ἔξω ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις.

Ἐννοεῖται δὲ μιλῶ γιὰ τὶς βιβλιοθήκες παλιότερων φαναριωτῶν ὅπως τοῦ Δημητρίου Μάνου ἢ τοῦ Κωστάκη Μουρούζη πλούσιες τῆς ἐποχῆς των πού γάθησαν.

Ἡ Πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη καμωμένη γιὰ τὴν ἀποκλειστικὴ χρῆση τῶν κληρικῶν τοῦ Πατριαρχείου περιέκλειει ἐλάχιστα λογοτεχνήματα.

Σὲ κάθε περίσταση καθ' ὅσο γνωρίζω φαναριώτικο διήγημα καὶ μυθιστόρημα φαίνεται νὰ μὴν ὑπάρχει. Τὰ περισσότερα ἔργα εἶταν ποιητικὰ κι' ἡ παράδοση αὐτὴ ἔφτασε ὡς ἀκόμα τοὺς τελευταίους λογίους ὅπως ὁ Ἀφθονίδης, ὁ Τανταλίδης, ὁ Σπαθάρης κ.λ.π.

Κατόπι ἀπὸ ποιήματα τὰ περισσότερα ἔργα τῶν παλιῶν λογίων τοῦ Φαναριοῦ εἶνε δραματικά κυρίως εἶδη τραγωδιῶν κι' εἶταν πολὺ φυσικὸ οἱ λογιώτατοι αὐτοὶ νὰ προτιμῆσουν τοῦτο τὸ εἶδος μιμούμενοι τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας καὶ τοὺς γάλλους τραγικούς. Σκέφτομαι πὼς ἀντίκτυπος καὶ ἐξακολουθήση τῆς παράδοσης ἄς εἶναι καὶ ἀσυναίσθητη, θὰ εἶναι οἱ τραγωδίαι τῶν κατοπινῶν λογίων ὅπως τοῦ Βερναρδάκη κ.λ.

Δραματικὰ παλιὰ ἔργα ἀναφέρονται Ἰωάννου Σκαρλάτου δράμα τρίπραχτο «Ζιζάνιον μεταξὺ Σίτου». Ἰακώβου Ρίζου Ραγχαβὴ ποστελνίκου τοῦ ἡγεμόνος Μιχαὴλ Σούτσου «Κίρσος» καὶ «Ἀλέξανδρος», Γιακοβάκη Ρίζου Νερούλου «Ἀσπασία» καὶ κατόπι «Πολυξένη» ὅμως τὸ ταλέντο τοῦ ποιητῆ αὐτοῦ καθὼς δίκαια τ' ὁμολογεῖ ὁ Βασιλειάδης κι' ὁ Χασιώτης εἶναι σατυρικὸ. Ἄκόμα ἀναφέρονται καὶ πολλὰς κωμωδίαι.

Στὴ γραμμένη κατὰ ὑπαγόρευση τοῦ ποιητῆ Τανταλίδη ὕστερα ἀπὸ παράκληση τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Πόλης βιογραφία τοῦ Στεφάνου Καραθεοδωρῆ ὅπου ἀναφέρονται λεπτομερέστατα ὅλα τὰ πολυποίκιλα ἔργα τοῦ λογίου αὐτοῦ τυπωμένα καὶ χειρόγραφα μνημονεύονται ποιήματα μεταφράσματα ὄχι ὅμως διήγημα ἢ μυθιστόρημα. Ὑπάρχει μόνο ἓνα δραματικὸ ἔργο ἢ «Παρθενομάρτος ἢ Χία ἐν Καισαρίᾳ «ποιηθεῖσα» κατὰ τὸ 1830.

Τὸ μυθιστόρημα καὶ διήγημα κατασκευάσμα νεώτερο εἶταν φαίνεται ὑποπτο στοὺς λογίους κύκλους τοῦ παλιοῦ Φαναριοῦ. Θυμοῦμαι ὅτ' ἰὸ «Φιλολογικὸς Σύλ-

λογος της Πόλης» προκήρυχνε πάντα διαγωνισμούς δράματος και κωμωδίας ποτέ μυθιστορήματος και διηγήματος. Ἀκόμα δὲ λησμονῶ τὴ μεγάλη περιφρόνηση μὲ τὴν ὁποία μοῦ ἐκφραζόταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς λογίους τῆς Πόλης καὶ διαλεκτὸς βυζαντινολόγος ὁ Ξεν. Σιδερίδης ὅταν τύχαινε νὰ μιλήσουμε γιὰ τὰ δυὸ αὐτὰ λογοτεχνικὰ εἶδη. Τὰ θεωροῦσε «παραμυθάκια». Οἱ ἀρχαιότεροι γραμματισμένοι τῆς Πόλης ἀκόμα πρὶν 25 χρόνια θεωροῦσαν ὅτι μποροῦν νὰ γράψουν μὲ τὴν ἴδια εὐκολία σχόλια στοὺς ἀρχαίους, μελέτες ἀπάνω στὸ δίκαιο, ποίημα, καὶ διήγημα. Θυμοῦμαι τέτοιον τὸν μακαρίτη δικηγόρο Γεώργιο Ἀποστολίδη ποὺ στάθηκε χρόνια Πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου τῆς Πόλης. Κριτικὸς τῶν διάφορων διαγωνισμῶν, διηγηματογράφος, συγγραφέας μελετῶν ἀπάνω στὸ ἀπικὸ δίκαιο κ. λ. π. Λόγιος ἀπὸ τοὺς πιὸ σημαντικοὺς τοῦ τέτοιου εἶδους, πολὺ τιμημένος στὴν ἐποχὴ του.

Διήγημα πολιτικό καὶ νομβέλλα ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴ μικροαστικὴ ζωὴ τῆς Πόλης, ἔγραψε ἡ Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου πρωτοπόρος τοῦ νεοελληνικοῦ ἀστικοῦ διηγήματος, τὸν καιρὸ ποὺ ἄλλοι ἀπασχολοῦνταν στὶς στάνες καὶ στὶς στρουγγές.—Ἡ Παπαδοπούλου δὲν ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Φαναριοῦ ἀλλὰ πῆγε ἐναντία στὴν ἐπιρροή της. Μὲ τὰ τελευταῖα τῆς βυζαντινὰ διηγήματα ἴσως νᾶφτανε ἂν δὲν πέθαινε νέα στὸ βυζαντινὸ μυθιστόρημα κι' ἴσως καὶ στὸ φαναριώτικο.

Λιγιστὰ διηγήματα τῆς Πόλης ἔγραψε ὁ Α. Γεωργιάδης ἀκοιουθώντας τὸν Παπαδιαμάντη, λιγιστὰ ἀκόμα ὁ Γκούρας Ἀλειτούργητος περισσότερο ποιητῆς παρὰ πεζογράφος.

Μυθιστόρημα ἀστικό τῆς Πόλης ἔγραψε ἕνα ὁ Καστανάκης καθὼς καὶ ἕνα δυὸ διηγήματα. Καὶ τώρα ἄς ἐρθοῦμε στὸ φαναριώτικο. Φαναριώτικα ἠθιογραφικὰ διηγήματα ὠραῖα ἔγραψε ὁ Ν. Βασιλειάδης γνωρίζοντας ὀλόβαθα τὴ ζωὴ τὴν ὁποία ζωγράφησε.

Ἄξια πολλῆς προσοχῆς εἶναι τὰ διηγήματα τοῦ φαναριώτη λογοτέχνη Ἄρχη Κόβα δημοσιευμένα σὲ διάφορες ἐφημερίδες τῆς Πόλης. Εἶναι γεμάτα χιούμορ καὶ παρατήρηση. Σταματῶ, προσθέτοντας ὅτι ὅσο γιὰ τὸ Βιζυηνὸ ἀναφέρομαι σ' ὅσα ἔγραφα γι' αὐτὸν στὴ σχετικὴ μου μελέτη.

ΑΝΤ. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ - Ο ΣΤΙΧΟΣ Κ.Λ.Π.

Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ : «Δόξα» (ποιήματα).

ΜΙΧ. ΔΑΜΙΡΑΔΗ : «Γλυκόπιπτα φαρμάκια» (ποίημα).

ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗ : «Οἱ ἀγάπες τοῦ χρόνου» (ποιήματα).

Ἄνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ποὺ γνωρίζω—καὶ δὲν εἶναι λίγοι—ὁ κ. Δούρας μένει ἀπὸ τοὺς ξεχωριστοὺς. Γνώριμὸς του ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἐδοκίμασα ὅμως ζωηρότερα τὴ φιλία του, τὴν ἀξία του, καὶ μπορῶ νὰ πῶ, τὴν ἐπίδρασή του, στὶς ἡμέρες οἰκογενειακοῦ πένθους, ὅταν ἀπὸ τὸ σπίτι μας εἶχε, μόλις, περάσει μοιραῖος κ' ἐκδικητικὸς θάνατος. Ὁ θάνατος, ἀληθινά, ἦταν καὶ τὸ γεγονός ποὺ περισσότερο καὶ καταλληλότερα ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, ἠμποροῦσε νὰ φέρῃ σ' ἐπαφὴ τὸν κ. Δούρα κ' ἐμένα. Ἐμένα, μ' ἀφώπλιζε καὶ μὲ πονοῦσε. Ἄλλ' ἐκεῖνον ἴσα-ἴσα ὁ θάνατος τὸν ἐνέπνεε καὶ τὸν ἔκανε δυνατὸ. Ἐμένα μὲ παράδινε ἐρμαιο σ' ὅποιον δήποτε παρηγοριά καὶ ἀπ' ὅπου ἤθελεν ἐρθεῖ (ὄσοι πένθησαν, θὰ μὲ νοιώσουν), ἀλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ παρηγοριά δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐρθῇ ἀπ' ἄλλου, παρὰ ἀπὸ τὸ φίλο ποὺ ξεφυλλίζω σήμερα τὴ νέα ποιητικὴ συλλογὴ του, τὴν πρώτη γιὰ τὴν ὁποία (ἐκτός ἂν λησμονῶ) ἀποφασίζω νὰ γράψω τὶς ἐντυπώσεις μου.

Ἄν εἶπῶ ὅτι ἀπὸ τὸν κ. Δούρα, τὸν ἀνθρώπο, ἔρχεται κάποια γοητεία, ἡ λέξι «γοητεία» θέλω νὰ νοηθῇ ξένη ἀπὸ κάθε τι σατανικό, σκοτεινὸ κ' ὑστερόβουλο. Γιατί ἴσα-ἴσα,—τὸ ἀντίθετο : ἔντονα, ἀπλά καὶ μονομιᾶς ἡ φυσιογνωμία τοῦ κ. Δούρα παρουσιάζεται πνευματικὴ. Μιὰ καθαρότητα φέγγει στὸ παρουσιαστικὸ του, στὴ φυσιογνωμία, στοὺς τρόπους, στὸ ντύσιμο, στὰ χέρια. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ καθαρότητα αἰσθάνεται κανεὶς πὼς δὲν εἶναι ἐξωτερικὴ καὶ τυπικὴ, παρὸ πὼς ἔρχεται ἀπὸ μέσα, ἀπὸ τὴν ψυχὴ του. Κ' ἐκφράζεται μὲ τὴν ὁμιλία του. Ἄ, δύσκολα μιλοῦν ἔτσι στὸν καιρὸ μας οἱ ἀνθρώποι... Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Δούρα εἶν' εὐγενής, ἐμπνευσμένη, σχεδιασμένη, στρογγυλή, καὶ, συχνά, ὑψηλή. Αὐτὸ κ' ἕνας ἔχθρος του δὲν θὰ ἠμποροῦσε νὰ μὴ τὸ ἀναγνωρίσῃ. Ὀλιγόλογος δὲν εἶναι. Ἄλλ' ἠμπορεῖ νὰ μιλήῃ γιὰ ὄρες, χωρὶς νὰ κουράζῃ. Τὰ λόγια του εἶναι γεμάτα οὐσία, ἡ σκέψις του λογικὴ καὶ συνεχόμενη, καὶ οἱ θρησκευτικὲς πεποιθήσεις, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀδιάκοπα πηγάζει, εἶναι, ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις, οἱ πιὸ ἀδρές, οἱ πιὸ ἀνδρικές, οἱ πιὸ κλασικὲς—ξεστὲς ἀκόμα ἀπὸ τὰ ἠρωϊκὰ βᾶθη τῶν Μωϋσέων καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ τὴν πανάρχαια παράδοση τῆς Ἰουδαίας.

Ἄλλ' ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ πένθους μου ἐπέρασαν ἤδη δυὸ σωστὰ χρόνια... Εἶδα, καὶ τὸ πῆρα ἀπόφαση νὰ προχωρήσω στὴ ζωὴ μου στερημένος ἕνα ἀκόμη ἀπὸ τὰ προσφιλέστερά μου πρόσωπα, πιὸ γυμνὸς ἀπὸ πρὶν, καὶ χωρὶς νὰ δοκιμάσω πιά ἐκεῖνα τὰ συναισθήματα ποὺ δὲ διαφοροποιοῦνται, παρὰ πεθαίνουν κι' αὐτὰ στὴν ψυχὴ, μόλις πεθάνῃ καὶ τὸ πρόσωπο ποὺ τὰ γεννοῦσε. Ἐνα αὐτό. Μὰ κι' ἕνα ἄλλο : ἀντὶς τὴ λαλιά, τὴν ἀρμονικὴ καὶ τὴ σοφί, τοῦ κ. Δούρα, ἔχω σήμερα κοντά μου τὸ βιβλίον του, ἄσπρο κι' αὐτὸ, καθαρὸ κι' ἀπέριττο, καὶ στὸ ξώφυλλο κι' ἀπὸ μέσα—ὅμως καὶ τὶ ἄλλο ἀπὸ τὴ ζωντανὴ του παρουσία.

Ἄ, ναί ! διαβάζοντας τοὺς στίχους τοῦ κ. Δούρα, μοῦ ἔρχεται ὀλοένα στὸ νοῦ ὁ λόγος τοῦ Κάρολ : «Κι' ὁ ἀσημότερος ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἔχει στιγμὲς ποὺ ξεπερνοῦν ὅλα τ' ἀριστουργήματα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελου». Σωστὰ... Ὁμως ἡ τέχνη, ἡ ζωγραφικὴ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελου, ἡ γλυπτικὴ του, ἡ ποίησίν του, δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μόνο ἡ συνείδηση τῆς ψυχῆς του, σὲ μιὰ τῆς στιγμιαία σύλληψη, ὅπως «τοῦ ἀσημότερου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους», ἀλλ' εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ψυχῆς του, εἶναι ἡ δημιουργία, εἶναι ἡ ἐμφύωσις τῆς ξένης ὕλης, ἡ πάλιν τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ὕλη, ἡ ὑποταγὴ τῆς ὕλης στὴν ψυχὴ, ἀγῶνας ἀρκετὰ δυνατὸς—κι' ἴσως ἀρκετὰ ταπεινός : ἐπειδὴ δὲν ἠμπορεῖ αὐτὸς ὁ ἀγῶνας νὰποβῇ νικηφόρος, ἂν ὁ καλλιτέχνης κι' ἂν ὁ ποιητῆς δὲν καταδεχθῇ νὰ μελετήσῃ καὶ ν' ἀγαπήσῃ καὶ νὰ δουλέψῃ καὶ τὴν ὕλη, νὰ τὴ δουλέψῃ μὲ πάθος, μ' ἐπιμονή ! Νομίζω βεβαίως πὼς στὴν τέχνη χρειάζεται αὐτὴ ἡ ἰσορροπία. Ὅταν κανεὶς πολὺ περιφρόνησε τὰ ὑλικά, κι' ὅταν βιάζεται κάθε στιγ-

μή να ξεσκληρωθῆ και ν' ἀνέβῃ, και νὰ φύγῃ ἐκεῖ «ἐνθα ἀπέδρα πᾶσα λύπη, ὀδύνη και στεναγμός», ὅταν ἀφῆται εἶσαι, ὑποσυνείδητα, ἀλλ' ὁμως και κατά- βαθα, τῆ σκοπιμότητα, τὴν τυραννία και τὸν ὕλισμὸ τῆς τέχνης, τότε, μὰ πῶς θὰ κἀνῆ τέχνη, και πῶς θὰ συγγινῆσῃ με τὴν τέχνη;

Αὐτὸς εἶναι, μοῦ φαίνεται, ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ «Δόξα» τοῦ κ. Δούρα δὲ σαλεύει τὴν ψυχὴ μου τόσο ἰσχυρά, ὅσο ἡ ὁμιλία του. Περιφρονεῖ πολὺ τὰ ὕλικὰ, τὰ φθαρτὰ στοιχεῖα, τῆς τέχνης. Και ἀπαρνέεται σὺτὰ, κάθε στιγμὴ, ἀντὶς ν' ἀπαρνηθῆ, γιὰ λίγο, τὶς ὑπερούσιες ἐλευθερίες του, στίς ὁποῖες «ψυχὴ και σώματα» ἀνήκει, ἀντὶ νὰ δουλέψῃ γιὰ λίγο στὴν ὕλη, και νὰ βγῆ ἀναμμεσα ἀπ' τὴν ὕλη πρὸς τὸν οὐρανὸ του και πρὸς τὸν ἀθέρα του.

Ρωτῶ τὸν ἑαυτὸ μου: «Πῶς θὰ αἰσθανόσουν ὁμως τοὺς στίχους του, ὅταν σ' ἐξανάρβρισκε ἕνα καινούργιο πένθος;»—Τὸ ἴδιο, νομίζω. Γιατὶ ἂν, μιλώντας μου πρόπερὸν ὁ κ. Δούρας, με συγγινοῦσε, δὲν ἦταν με τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ και με τὴν τελειότητά του, μὰ με τ' ἀγαθὰ ποὺ θὰ μπορούσε ὁ Θεὸς νὰ μοῦ χαρίσῃ ἂν ἤθελε—με τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς μου, με τὴν ἐπανεύρεση τῶν ὅσων ἀγαποῦσα, κ' ἔξω ἀπὸ μένα και μέσα στὸν ἴδιο ἐμένα.

Ὁ κ. Δούρας πιστεύει. Ὁ κ. Δούρας παίζει βιολί. Ὁ κ. Δούρας ἀπαγγέλλει. Και οἱ τρεῖς αὐτὲς ἐξαιρετικὲς του ἰκανότητες εἶναι παρούσες, ὅταν γράφῃ. Εἶναι ὁ πιστός. Ὁ μουσικός. Ὁ ἀπόστολος. Ἀπαγγέλλοντας τοὺς στίχους του, ἀληθινὰ τοὺς μεταμορφώνει. Ἀμφιβάλλω μάλιστα ἂν κἀθετα ποτὲ νὰ γράφῃ. Ἀπαγγέλλει, ὁμως συγχρόνως πιστεύει, και παίζει μουσικῆ. Εἶναι, ὁ ἴδιος, πολὺ πλούσιος, πολὺ γεμάτος: τρεῖς κρουνοὶ ὁρμῶν μέσα του μόλις διψᾷ—κ' ἴσως ἀπ' αὐτὸ ὁ ποιητικὸς του λόγος, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ τετραδιαστάτου ψυχικοῦ κόσμου του, ὅταν ἀπομείνῃ ἐμπρὸς μου μόνος του κ' ὀρφανός, παρουσιάζεται κάπως φτωχὸς κ' ἀσυμπλήρωτος.

Και γ' αὐτὸ (ἂν προχωρήσω τώρα και στὸ περιεχόμενο τοῦ τεύχους), ἂν ἡ προφορικὴ ὁμιλία τοῦ κ. Δούρα, ἐμπνευσμένη καθὼς εἶναι, μοῦ ἐπιβάλλεται, εὐθύς τὴν ἀναγνωρίζω, κάποτε τὴ θαναμάζω, τὸ περιεχόμενο ὁμως τῶν ποιημάτων του ξυπνὰ μέσα μου ἀντιρροήσεις... Θὰ τίς εἰπῶ κ' αὐτὲς ἀμέσως, κ' εἶμαι βέβαιος πῶς ὁ ποιητὴς θὰ τίς ἀκούσῃ μ' ἐπιείκεια, στοχαζόμενος ὅτι δὲν ἦθε ἴσως ἀκόμη ἡ ὥρα ν' ἀποκαλυφθῆ και στὴ συνείδησή μου τὸ θρησκευτικὸ θαῦμα. Ὅμως ἐγὼ πολὺ ἀμφιβάλλω ἂν θάρθῃ ποτὲ, γιατί, ὅσο περὶ τὸν ἴδιον τὰ χρόνια, τόσο οἱ ἀντιρροήσεις μου γίνονται δῆύτερες, και, τὸ χειρότερο, στερεότερες—γίνονται πεποιθήσεις. Ἄν πιστέψουμε στὴν αἴρεση τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου και τῶν Ἰανσεμιστῶν, φαίνεται και (μιλῶ σοβαρὰ) πῶς δὲν θὰ εἶμαι ποτὲ τὸ «σκεῖος ἐκλογῆς» τῆς θείας χάριτος...

Γιατὶ, ναί, δὲ μ' ἐνθουσιάζει, δὲν μ' ἀρέσει, δὲν ἀνέχομαι τὴν ταπεινώ- ση τοῦ ἀνθρώπου ἐμπρὸς στὸ θεῖον. Αὐτὴ ἡ ἔσχατη μετριοφροσύνη, ἡ «κονιορ- τοποίηση» τοῦ ἀνθρώπινου ὄντος ἐμπρὸς στὸ μεγαλεῖο τοῦ θεῖου μοῦ φαίνε- ται εὐτελής κ' ἀπερίσκεπτη. Δὲν ἐννόησα ποτὲ γιατί πρέπει τάχα νὰ παρα- δεχθῶ γιὰ δικές μου, γιὰ ἀνθρώπινες, μόνον τὶς ταπεινὲς και τὶς ἀγωνιώδεις ψυχικὲς στιγμὲς μου, και ὁμως νὰ πάγω νὰ κρεμάσω τὶς ἐξάρσεις μου, τὶς ὀμορφιές μου, τὸ κάθε μου ψυχικὸ ἀριστούργημα, στὰ πόδια τοῦ Θεοῦ—ἐπειδὴ τάχα ἐκεῖνα εἶναι δικὰ του! Δὲν καταλαβαίνω γιατί εἶναι θαυμαστὸ ἕνα ὄν ἐξ ἀρχῆς τέλειο και ἄλλως τε παντοδύναμο, και δὲν εἶναι θαυμαστότερο ἕνα ὄν ἀτελές, φθαρτὸ και πληγωμένο, παγιδευμένο και βασανισμένο, ὅταν κατῶ- ϑωσε νὰ ὑψωθῆ μόνο του ἔως τὴν ἀθανασία!

Ὅχι, ὁ ψυχικός μου κόσμος εἶναι ὀλόκληρος δικός μου. Ἐγὼ τὸν κυβερ- νῶ, ἐγὼ τὸν κρίνω, ἐγὼ τὸν διαλέγω, ἐγὼ τὸν τελειοποιῶ—με θυσίες τοῦ ὕλι- κοῦ μου κόσμου, γιὰ τὶς ὁποῖες καμμιά ἄλλη ἀνταμοιβὴ δὲν περιμένω, μήτε κ' εἶναι πιθανή. Ὁ κόσμος εἶναι ἕνα αἰνίγμα, ἡ φύσις κ' ἡ μεταφυσικὴ γεμά- τες ἀντιφάσεις, ὁ Θεὸς εἶναι πολὺ μακρὰ—ἀλλ' ὁ ψυχικός μου κόσμος εἶναι ἡ πραγματικότης μου, ἡ περιουσία μου, ἡ δόξα μου!

Ἴδου γιατί δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐπικοινωνήσω με τὴ «Δόξα» τοῦ κ. Δούρα με ἄλλον τρόπο, παρὰ μόνον με τὸν τρόπο τῆς Ὄμορφιάς, τῆς Τέχνης, τῆς ὕλης,— με τὸν τρόπον τὸν παγανιστικὸ, με τὸν ὁποῖον ὁ κ. Ποπατσώνης, ἄλλος μυστι- κοπαθής, δὲ φοβᾶται νὰ ἐπικοινωνῆ με τὸ Θεό. Στὸ βιβλίον τοῦ κ. Δούρα ἀπο-

μένει μιὰ πεμπτουσία ἀμβροσίας: μὰ λείπει (κατὰ τὴ φράση τοῦ κ. Παπαν- τוניου) τὸ «φαρμάκι ἐκεῖνο ποὺ τὸ λέμε Ὁραῖο».

Καιρὸς ἦταν νὰ βγάλῃ και τὴ δευτέρη ποιητικὴ του συλλογὴ ὁ κ. Δαιμι- ράλης. Πόσα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τὴν πρώτη; Δώδεκα; δεκατρία; Τόσα, ὑποθέτω. Προχθὲς ἀκριβῶς, γιὰ ν' ἀνταποκριθῶ σὲ παράκληση τοῦ φίλου μου κ. Κλ. Παράσχου, ξεφύλλιζα τὸν ὀγκωδέστατο φάκελλο, ὅπου φυλάγω τὶς φωτογραφίες τῶν ὅσων εἶχαμε ζητήσῃ τὴ συνεργασία τους γιὰ τοὺς «Νέους», τὴν ποιητικὴν Ἀνθολογία τοῦ Ἐλευθερουδάκη, ποὺ τὴν καταρτίσαμε ὁ ἀλη- σμόνητος Κωνσταντῖνος Θεοτόκης κ' ἐγώ, στὰ 1920 και 1921. Ἐκεῖ βρήκα και τὴ φωτογραφία τοῦ κ. Δαιμιράλη, ποὺ τότε εἶχεν ἐκδώσει τὸ πρῶτο βιβλίον του (κ' ἀπ' ἐκεῖνο ἐπήραμε γιὰ τὴν Ἀνθολογία τοὺς «Μαρμαράδες»). Νεώτατος ἀκόμη, αὐστηρὸς ὁμος ἀπὸ τότε, με τὴν «ὑπεροπτικὴ γκριμάτσα», ὅπως θάλεγε ὁ Καρυωτάκης, με τὸ μονόκλ και με τ' ἀφθονα, στυλνὰ μαῦρα μαλλιά τῆς νεότητος...

Κρατῶ τὴ φωτογραφία, ἀλλ' ἔχασα πιά τὴν πρώτη του συλλογὴ. Ἦθελα νὰ τὴν ἐδιάβαζα και τώρα, γιὰ νὰ ἰδῶ πῶς ἄλλαξε, ἂν ἄλλαξε, πῶς ἔστρωσε, ἂν ἔστρωσε—στὰ θέματα, στὴ στιχογραφία, στὸ ρυθμὸ, σ' ὅλα τὰ λοιπὰ. Γιατὶ μόνον μιὰν ἀόριστον ἀνάμνηση ἔχω, πῶς οἱ «Μαρμαράδες», ἀπὸ τὰ ὀρειότερά του τότε ποιήματα, δὲν ἦταν κ' ἀπὸ τὸ πῶς ἀντιπροσωπευτικά. Ὁ κ. Δαιμιράλης ἦταν πάντοτε ἄνθρωπος θερινός, ἐπικουρείος, φυσιολάτρης, φιλήδονος και ζωντανός. Ἐραστής τῆς σαρκός, ὅχι τοῦ μαρμαράου—ποὺ ἂν ὄχι τὸ σύμβολο, εἶναι ὁμως συχνὰ τὸ ἐμβλημα, τοῦ θανάτου.

Σὰν ἄνθρωπος, δὲ βρίσκω, τ' ὁμολογῶ, μέσα στὰ «Γλυκόπιπτα φαρμάκια» τὴν ἔκφραση τοῦ ἑαυτοῦ μου. Ἡ ἰδιοσυγκρασία μου ἀποκρυσταλλώθηκε πιά, κ' ἡ νοοτροπία μου δὲν ἐβγήκεν ἐπικουρεία. Ἄλλ' ἐδὸ βέβαια χρωστῶ νὰ εἶμαι κριτικός, δηλαδὴ ἀντικειμενικός: νὰ παραμερίσω τὸν ἑαυτὸ μου καὶ νὰ κυττάξω τὸν ποιητὴ τὸν ἴδιο. Και ὁμως! Θὰ ἦταν πάντα καλύτερο, ἂν ὑπῆρ- κε κ' ἡ συγγένεια ἢ ὑποκειμενικὴ. Θὰ ἦταν πάντα καλύτερο, ἂν, στὴ θέση χλῆς ταπεινῆς τούτης βιβλιοκρισίας, ἐμπαιναν ἔξαφνα ὀλίγες γραμμὲς τοῦ τωστῆ Παλαμᾶ. Ὅχι γιατί ὁ Παλαμᾶς εἶναι ὁ μεγαλύτερος και ὁ πρῶτιστος Κιτλολογικός κριτικός στὸν τόπο και στὸν καιρὸ μας: ὄχι γιατί συγκεντρώνει φάθε τεχνολογία κ' ἐκφράζεται σὲ κάθε τεχνολογία, ὅπως τὸ εἶπε ὁ κ. Βουτιερίδης στὸν σχετικὸ ἀρθρο τῆς «Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας», ὄχι γιατί εἶναι «toute la Lyre», ὅπως τὸ εἶπε ὁ κ. Ξενοπούλος σὲ κάποια του ὁμιλία,—ἀλ- λά γιατί, πάντως κ' ἐξάπαντος, γιατί ἡ πατρότης τοῦ τόνου τοῦ κ. Δαιμιράλη ἀνήκει στὸν Παλαμᾶ, και συγκεκριμένα στοὺς «Καημοὺς τῆς Λιμνοθάλασσας». Ὅυτε τὸν καιρὸ, ὄυτε τὴν πείρα, ὄυτε τὶς πηγὲς ἔχω γιὰ τέτοιου εἶδους αἰσθη- τικὲς—μορφολογικὲς—μελέτες: μοῦ φαίνεται ὁμως ὅτι ὁ λυρικός αὐτὸς ὁ τόνος πηγάζει ἀπὸ τὰ λυρικά μας δημοτικὰ τραγούδια, ὅτι με τὸς «Καημοὺς τῆς Λιμνοθάλασσας» ἔλαβε τὴ συνείδησή του— συνείδηση ἔντεχνη και προ- σωπικὴ, κ' ὅτι ἀπὸ καὶ τὸν ἐπρωτοπῆραν κ' οἱ ἄλλοι ποιηταὶ τῆς «Ἑλληνολα- τρείας», ὁ Μαλακᾶς, ὁ Λαύρας, ὁ Κυριαζῆς, ὁ Γκόλφης, ὁ Ἀθάνας—ὄσοι ἄλλοι...Εἶναι, φαίνεται, ὁ τόνος ὁ ἐλληνικός.

Αὐτὸν τὸν τόνο ξαναβρίσκω στὰ «Γλυκόπιπτα Φαρμάκια». Αὐτὸς κυριαρ- χεῖ. Αὐτὸς ὑπάρχει. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι θέματα, προσήματα, λόγια... Τὰ τραγούδια τοῦ κ. Δαιμιράλη γράφτηκαν γι' αὐτὸν τὸν τόνο, γιὰ τὶς ἀπορροήσεις του,

«Ἄγριο λουλουδι τοῦ βουνοῦ—ποιᾶς ροδαυγῆς φεγγαβολῆ
σ' εἰρινὴ πορφύρα....»

γι' αὐτὸν τὸν λαμβικὸ δεκαεξασύλλαβο, ποὺ ὁ ρυθμὸς του πότε θυμίζει τὸ ἰσομετρο μικροσάλεμμα τοῦ καραβιοῦ στὴ θάλασσα, πότε τὸ ζύγισμα τοῦ ἀρπαχτικοῦ ζῴου ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ χυμῆσῃ στὴ βορᾶ του... γράφτηκαν γιὰ νὰ φέρουν ὑπαιθρο και ἥλιο ἐλληνικὸ, και βιολιά, και χορὸ, και πλῆθος γραφικὸ. πλῆθος ποὺ χαιρέται τὴ χαρὰ «τοῦ Θεοῦ», τὴ ζωὴ, τὰ νεῖατα, ἀ- κόμα και τὰ γεράματα...Μήτε τάχω αἰσθανθῆ ὁ ἴδιος αὐτὰ τὰ αἰσθητά, μήτε τάχω ἰδῆ κ' ὄλ' αὐτὰ τὰ θεάματα. Μὰ τόσο τὰ νοιώθω, ὅταν διαβάξω πα-

ρόμοια τραγούδια, που καταντῶ νὰ πιστεύω πὸς κάποια «κληρονομική μνήμη» ἀπὸ τοὺς προγόνους μου, μού κινεῖ τὴ φαντασία καὶ τὰ κάνει νὰ μοῦ παρουσιάζονται τόσο γνώριμα καὶ συνειθισμένα.

Ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, μέσα στὶς «Σειρές» του, σ' ἐν' ἀπὸ τὰ ἰδιόρρυθμά του ἐκεῖνα τὰ πεζογραφήματα, τὰ γεμάτα ἐλαφρὴ κι' ἀθῶα σάτυρα κι' εὐρήματα ἐξ ἴσου ἀθῶα, ἐνα σωρό, ἀναζητεῖ, κάπου, τὴν ἐπωδὸ τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν, ὅταν τραγουδιῶνται. Κ' ἐνὸς ὁ ἴδιος ἀναρωτιέται, κι' ἀναθυμᾶται, καὶ καμμιά ἐπωδὸς δὲν τοῦ φαίνεται νὰ τοὺς ταιριάζει, ἔξαφνα, ἀκούει μπάμ! μιὰ τουφεκιά στὸν ἄερα. «Εὐρηκα!» φωνάζει. «Νά, ἡ ἐπωδὸς τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ! Τίποτα ἄλλο δὲν τοῦ ἀρμόζει γνησιώτερα!»—Λοιπὸν, κι' αὐτῆς τῆς τουφεκιάς ἀκόμα τὸν χρότο μού θυμίζουν κάποτε τὰ ἑλληνικά τραγούδια τοῦ κ. Δαμιράλη, καὶ θὰ μοῦ τὸν ἐθύμιζαν συχνότερα, ἂν ἐτολμοῦσε κι' ὁ ἴδιος νὰ παρουσιασθῆ ἀκόμα πῶς ἀληθινός, πῶς φυσικός.

Ξεφυλλίζω τὸ βιβλίο, ὅπως περιδιαβάζουν τὰ πανηγύρια, σταματώντας ἐδῶ, σταματώντας πῶς κάτω. Ὁ κ. Δαμιράλης ἀγαπᾷ τὸ στίχο. Ἀγαπᾷ πρῶτα-πρῶτα τὸ στίχο! Στὶς γοργές του στροφές καὶ στὰ «κλωθογυρισμάτα» του εἶν' ἐνομιμος νὰ τὰ παραδόξω ὅλα τὰ ἀπὸ μέσα—καὶ νόημα, καὶ πρωτοτυπία, καὶ οὐσία, κ' ἐκλεκτότητα, καὶ περιγραφή, καὶ τέχνη, καὶ φράση, καὶ περιφραση, κ' ἐπίθετα. Ἀπαλλοτριώση τῆς οὐσίας μὰ χάρη τῆς μορφῆς καὶ γιὰ δόξα τῆς! «Παρνασσικός» λοιπὸν ὁ κ. Δαμιράλης; Ἄς ποῦμε καλύτερα «τραγουδιστής», ἀφοῦ γιὰ ἑλληνικὸν τόνο καὶ γιὰ ἑλληνικὴ φόρμα μιλοῦμε.

Ἀγαπᾷ ἔπειτα καὶ τὴ γυναῖκα ὁ κ. Δαμιράλης. Ἀπλᾶ, ὅσο καὶ λυρικά, παθητικά, ὅσο καὶ σαρκικά—ἑλληνικά θάλεγα πάλι, μὲ μιὰ λέξη. Νὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ ποιητὴς τόσην ἐλευθεροστομία—ἀφοῦ αὐτὸς στὰ «Γλυκόποτα φαρμάκια» ἔχει περισσότερη! Καὶ πιστεύω πὸς τὸν ἐρμηνεύω καλά. Ἄλλος, κρίνοντας τὸ βιβλίο του, θάγραφε, κατὰ τὰ συνειθισμένα: «Ὁ ποιητὴς γυρεύει ἀπὸ τὴ σάρκα μιὰ λύτρωση» προστρέχει στὴ γυναῖκα... (καὶ τὰ λοιπά). Μὰ ἐγὼ (ὁ τόνος ὁδηγός!) δὲ βλέπω τέτοια πράγματα, περίπλοκα καὶ σατυρικά. Ἐγὼ τὸν βλέπω ὡς σὸν ἄνθρωπο, ζωντανὸν ἑλληνα, νεοἑλληνα μάλιστα, ν' ἀγαπᾷ τὴ γυναῖκα, κατ' εὐθείαν, δίχως τὴν καταφραμακεμένη σκέψη, τὴν τύψη, τὴ σκοτεινὴν ἀπελπισία.

Ἐχει ὅμως καὶ μιὰ τρίτην ἀγάπη ὁ κ. Δαμιράλης: τὴν ἀγάπη στὴ φύση. Ὁρέγεται τὸν ἄερα τῆς, τὰ νερά τῆς, τὰ λουλούδια τῆς, τὰ πουλιά τῆς, τὸν οὐρανὸ τῆς! Κι' αὐτὰ πάλι, τ' ἀγαπᾷ καθαρὰ, σωστά, ἀπλᾶ, ἑλληνικά—ὄχι μὲ τὸ πάθος ἐκεῖνο τῶν βορειῶν, ὄχι μὲ τὴ μυθολογία τῆ σκοτεινῆς, παρὰ μὲ τὴν εἰδωλολατρεία—πού γίνεται εἰδύλλιο...

Τρεῖς τέτοιες ἀγάπες λοιπὸν ἔχει ὁ κ. Δαμιράλης (πού καὶ μιὰ θάφτανε νὰ γεμίση ὀλόκληρη ζωὴ!), κ' ἔχει καὶ παράπονο; Μὰ τί τοῦ λείπει, γιὰ νὰ γράφῃ ποιήματα πένθιμα, μὲ τίτλους «Κώστας Καρυωτάκης», «Σπιναλόγκα», «Ὁ Πλήξη!», καὶ νὰ μὴν πολλαπλασιάσῃ τὰ «Ἐσρινὰ περάσματα», τοὺς «Βραδυνούς Στοχασμούς», τὰ «Μεσονύχτια»; Ἄ, ὄχι! Ἄν κάποτε οἱ ἀναγνώσεις τοῦ φέρνουν ξένες, ἀλλότροπες καὶ οὐκ ἐπιθυμητὰς νοσταλγίες, ἄς προσφέρῃ κι' αὐτὸς, ἔστω, ἓνα λουλούδι τῆς σέφρας στὴν ξενότροπὴν ἑλληνικὴν ποίησιν! Μὰ, τὸ πολὺ, κατὰ τὸ «Ἀπόψε, τῶν παλιῶν ὁραίων ἐρώτων μου...»

Τὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Σαραντάρη κινδυνεύει νὰ περᾶσῃ ἐντελῶς ἀπαρατήρητο—κ' οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Μικρὸ μέσα στὰ μικρά, ἐλάχιστο (ἀλήθεια, τὶ μικρὰ βιβλία πού βγάζουν οἱ σημερινοὶ νέοι!) τ' ὄνομα τοῦ ποιητοῦ πρό-τόβγαλτο, ἐντελῶς ἀγνωστοῦ ὁ τίτλος ἀλλόκοτος: τὰ θέματα σκοτεινὰ κι' ἀνεξήγητα: ὁ στίχος; ὄχι ἀπλῶς ἐλεύθερος, ἀλλ' «ἀπολελυμένος»—χωρὶς ἴχνος ἀπὸ ρυθμὸ, μέτρο, ὁμοιοκαταληξία: ἀκόμη σκοτεινότερη ἡ γλῶσσα (ὁ κ. Σαραντάρης ξέρει περισσότερο τὰ ἰταλικά, παρὰ τὰ ἑλληνικά), ὅπου ἀνακατεῦνται ξενισμοὶ («τίποτα μένει ἀμόλυπτο στὴ γῆ»), ἀσυρρολεξίες («κάθε αἴσθησις ἀφήσανε—οἱ ἀνεπαίσθητοι οὐρανοί»), διαπρεπεῖς λέξεις τῆς καθαρευούσης, σύνδεσμοι ἀμφίβολοι (ὅπως π. χ. τὸ «σάν»), τελείως παραμελημένη στίξις, εἰκό-νες ἀπεριόριστες, ἀπροσδιόριστες, ἀπολύτως ἀσύλληπτες...

Κι' ἐν τούτοις οἱ «Ἀγάπες τοῦ Χρόνου» πρέπει νὰ σημαδευτοῦν. Μαζί μὲ τὶς «Λειτουργίες» τοῦ κ. Ἀργύρη, γιὰ τίς ὁποῖες δὲν εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ κάμω λόγο, εἶναι τὰ γνησιώτερα ποιητικὰ ἔργα νέων, πού ἐδιάβασα τελευταῖα μέσα σὲ δεκάδες ἄλλα.—Ἀπὸ τίς στήλες τῆς «Νέας Ἐστίας» μοῦ ἐδόθηκε (ὄχι πρὶν ἀπὸ καιρὸ) ἡ ἀφορμὴ νὰ ἐπιμείνω ὅτι ἡ αἴσθησις τοῦ Ὁραίου δὲ συμπλῖπει πάντοτε μὲ τὴν ἀντίληψη τοῦ νοητοῦ τοῦ βάθους. Ὑπάρχουν ὁραϊότητες πού, ἀντὶς νὰ μᾶς ἐκφράσουν, μόλις κατορθώνουν ἀκόμη νὰ μᾶς ὑποβάλουν νοήματα μακρινά, νέα, ἀκόμη ἀγνωστά, μὰ πού θ' ἀνέβουν, κάποιαν ἡμέρα, καθαρότερα, στὸ φῶς. Τέτοια σημάδια περιέχουν οἱ «Ἀγάπες τοῦ χρόνου». Πρόκειται τάχα γιὰ τὴν πρώτη δοκιμὴ φιλοσοφικοῦ ἀποστάγματος μέσα στὴ σφαῖρα τῆν ποιητικῆς; Ἴσως! Ὡς τόσο, ἀπὸ τώρα τὸ βιβλιαράκι αὐτό, στὸ καθαρὸ του μέρος, μαρτυρεῖ κιόλας τὴν εὐαίσθησιαν τοῦ νεωροῦ τοῦ πού τὸ ἔγραψε, καὶ τὴν κλίση του στὴν ὀνειροπόλησιν. Ναι, δὲν εἶναι ἀτλῶς ἡ γοητεία τοῦ ἀσχημάτιστου, τοῦ ἐρχόμενου, τοῦ μέλλοντος, πού μᾶς κάνει νὰ σταματοῦμε σ' αὐτὲς τίς σελίδες. Εἶναι κ' ἡ συγκεκριμένη ἐκτίμησις τοῦ ἥδη σχηματισμένου, τοῦ παρόντος, τοῦ ὀριστικοῦ.

Στὸν καιρὸ μας, κάθε πρωτοτυπία, ὁσάκις μάλιστα αὐτὴ ἡ πρωτοτυπία συνοδεύεται μὲ ρεαλιστικώτερο λεκτικὸ (καὶ ὁ γλωσσικός μας ρεαλισμὸς εἶναι, τὴ στιγμὴν αὐτῆ, κάποια μετρημένη ἐπαναφορὰ τῆς κ α θ α ρ ε υ ο ὑ σ η ς), καὶ μ' ἐλεύθερο στίχο, ἐπικρατεῖ ν' ἀποδίδεται στὸν Καβάφη, ὡς ἀρχηγὸ τῆς σχολῆς. Ναι. Ὑπάρχει κ' ἓνα ποίημα (ἓνα μόνο!) τοῦ Καβάφη, πού ἐξεσκέπασεν ἴσως στὸν κ. Σαραντάρη τὴ δύνατον τῆς τεχντροπίας του: «μόλις θυμῶμαι πῶς τὰ μάτια—ἓνα σαπφειρῖνο μαβύ...» («Μακρῶς»). Ἀλλὰ τὰ μεταφυσικά φτερά, πού αἰσθάνεται νὰ φυτρώνουν ἐπάνω του ὁ νεωρότατος ποιητὴς τῆς «Ἀγάπης τοῦ χρόνου», θὰ ἦταν ἐντελῶς ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν ποίησιν τοῦ Ἀλεξανδρινῶν, ἂν τὴν ἐννοοῦμε στὴν καθαυτὸ τῆς οὐσίας.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Υ.Γ.—Ἀπὸ ἔλλειψη χώρου μένουν γιὰ τὸ προεχρὲς οἱ κριτικὲς τῶν μυθι-πορρομάτων πού εἶχαν ἀναγγελεθῆ στὸ προηγούμενο.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ Ἰσραηλιτικός Σύλλογος Μπένε Μπέριθ ἐξέδωκε ιδιαίτερο τόμο ἀφιερωμένο στήν ἀνάμνηση τοῦ πρώτου ἑλληνοσβραίου λογοτέχνη Γιοσέφ Ἐλιγιά. Στόν τόμο μέσα δημοσιεύονται οἱ λόγοι πού ἐκφωνήθηκαν στό φιλολογικό μνημόσυνο τοῦ ποιητή καί μεταφραστή, γνῶμες γι' αὐτόν πολλῶν λογίων καί ἀποσπάσματα ἀπό ἔργα του. Περιζελώνονται ὡραία ποιήματα καί μεταφράσεις ἀπό τίς ὁποῖες πολλές ἀνέκδοτες. Ὁ Γιοσέφ Ἐλιγιά γεννήθηκε στήν Ἡπειρο καί πέθανε σέ ἡλικία 30 χρονῶ στήν Ἀθήνα στό θεραπευτήριο τοῦ «Εὐαγγελισμοῦ». Εἶναι ἄξιος γιά θερμὰ συγχαρητήρια ὁ Σύλλογος «Μπένε Μπέριθ» πού τίμησε τόσο εἰλικρινά τή θύμησή του διαλεχτοῦ λογοτέχνη.

* * * Ἐξακολουθοῦν στό τούρκικο περιοδικό «Βαυλίξ» οἱ μεταφράσεις ἐλληνικῶν ἔργων κατωμένες ἀπ' τόν συνεργάτη μας κ. Ἄβρ. Πατάζογλου. Ὁ κ. Πατάζογλου εἶναι ὁ κυριώτερος συντελεστής τῆς ἀμοιβαίας γνωριμίας τῶν δύο λογοτεχνιῶν.

* * * Ἡ γιά τή σύνταξη τοῦ καταστατικοῦ ἐπιτροπή τῆς «Ἐταιρείας Ἑλλήνων λογοτεχνῶν», τελείωσε τὸ ἔργο της ἐτοιμάζοντας τὸ σχέδιο. Θὰ ἦταν καλὸ μιὰ ἐξελεγκτικὴ ἐπιτροπή τῶν προσόντων πού θ' ἀιταιήσει τὸ καταστατικὸ νὰ εφαρμοσθεῖ καί στοὺς ἴδιους τοὺς ἰδρυτὲς πού ἐμφανίστηκαν στήν πρώτη συνεδρίαση. Ἀναμεταξὺ αὐτῶν εἶδαμε ἀνθρώπους πού ἡ τύχη μόνο τοὺς ὠδήγησε ἐκεῖ, ἐνῶ ἔλειπαν ἄλλοι καλιοὶ κι' ἀναγνωρισμένοι λογοτέχνες. Στὸ μεταξὺ πολλὰ μέλη τῆς παλιᾶς Ἐνώσεως ἑλλήνων λογοτεχνῶν θεωροῦν ὅτι αὐτὴ δὲ διαλύθηκε νομίμως καί κατὰ συνέπειαν ὑπάρχει. Ζητοῦν τὴν ἐξακολούθησή της καί πρὸ πάντων λογοδοσία τῆς χρηματικῆς διαχείρισης τῆς παλιᾶς Ἐνώσεως.

* * * Δημοσιεύτηκε διάταγμα «Περὶ τρόπου ἀπονομῆς βραβείων γραμμάτων καί τεχνῶν». Σύμφωνα μ' αὐτὸ ὀρίζεται κριτικὴ ἐπιτροπὴ ἀπαρτιζομένη ἀπὸ μόνιμα καί ἐναλασσόμενα μέλη ὀριζόμενα ἀπὸ Ἰδρύματα, Σωματεία καί Ἐνώσεις.

- 1) Ἀπὸ ἓνα ἀντιπρόσωπο τῆς Ἀκαδημίας.
- 2) Ἐναν καθηγητὴ τῆς φιλοσοφικῆς Σχολῆς.
- 3) Δυὸ ἀντιπροσώπους τῆς Σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν.
- 4) Ἐνὸς ἀντιπροσώπου Ἐνώσεως λογοτεχνῶν κλπ. κλπ.

Θὰ εἶναι προπεύμενο καί καλὸ νὰ ἐκλεχτοῦν τοὐλάχιστο ἀντιπρόσωποι λογοτεχνῶν οἱ πιδ ἄξιοι καί μὲ τὸ μεγαλεῖτερο κῦρος καί κοινὴ ἀναγνώριση ὥστε νὰ δίνουν ἐγγύηση ἀμεροληψίας κρίσεως γιά νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν οἱ ἀσχημίες, οἱ συνδυασμοί, κι' ἄλλα κακὰ πού εἶδαμε ὡς τώρα.

Τὸ διάταγμα εἶναι δημοσιευμένο τὸ φύλλο 3 Ἀπριλίου 1934 καί ἀρ. 124 τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

* * * Στὶς 10 Μαΐου ἔγινε στήν αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου φιλολογικὸ μνημόσυνο τοῦ Δ. Βερναρδάκη. Μίλησαν γιά τὸ ἔργο του, πολλοὶ καθηγητὲς ἀναλύοντας ὁ καθένας ἓνα μέρος τοῦ ἔργου τοῦ διάσημου αὐτοῦ λογίου.

* * * Στὴν αἴθουσα τοῦ Πειραιῶκοῦ Συνδέσμου ἔκαμε διάλεξη γιά τὸ ἔργο τοῦ Πορφύρα ὁ κ. Μάσχος. Κατὰ τὴν διάλεξη ἦταν παρόντες ὅλοι οἱ συγγενεῖς τοῦ ποιητῆ τῶν Σκιῶν καί πολλοὶ λόγοι καί καλλιτεχνεῖς. Διαβάστηκαν ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Πορφύρα πού θὰ ἐκδοθοῦν γρήγορα.

* * * Στὴν αἴθουσα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἔγινε διάλεξη γιά τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ Γ. Γρυπάρη ἀπὸ τὸν κ. Ἄρ. Πρόκο.